

Magtens korruption

*Opgøret mellem biskop Anton Bast og
pastor John P. Ingerslew*

af *L. B. Fabricius*

I 1920'erne udspillede der sig omkring to metodistiske gejstlige, Anton Bast og John P. Ingerslew, et menneskeligt og juridisk drama, hvori en dansk advokat, overretssagfører Otto Fabricius, spillede en hovedrolle. I sit forsvar for Ingerslew førte han en rent idealistisk kamp for sandhed og ret, der i intensitet og omfang formodentlig er uden sidestykke herhjemme, og som fortjener at blive kendt af offentligheden, hvis generelle indtryk af advokater næppe går i retning af de mest ophøjede juridiske idealer.¹ Hertil kommer sagens usædvanlige karakter, kirkehistorisk og i det hele taget. Til alt held er der bevaret meget kildemateriale, særlig Otto Fabricius' efterladte papirer, der bl.a. omfatter nogle erindringer tilligemed breve og brevkopier,² og breve o.a. i Metodistkirkens arkiv i USA samt materiale i Højesteret, Rigsarkivet, Københavns Byret og Landsarkivet i København.

Metodistkirken, der hører til de anerkendte trossamfund her i landet, kom hertil i 1858 som en aflægger af den amerikanske »biskoppe-lige Metodistkirke« – en vækkelsesbevægelse der blev grundlagt i Baltimore i 1784, omtrent samtidig med De Forenede Stater, af den anglikanske præst *John Wesley* m.fl., og som udviklede sig til et af de største og mest indflydelsesrige religionssamfund i USA, der har talt en række amerikanske præsidenter blandt sine medlemmer. I en tale ved Metodistkirkens »generalkonference« i 1900 udtalte senere præsident Theodore Roosevelt, at denne kirke havde en særlig betydning i USA, uløseligt sammenvævet som dens historie var med landets historie, og fordi den efter sit væsen passede amerikanerne godt. Der kan heller ikke være tvivl om, at den pligt til at lade sig forflytte, der påhviler dens præster, »rejseprædikanterne«, var som skabt til den vældige vandring mod Vest, der prægede USA i forrige århundrede.

Læremæssigt adskiller Metodistkirken sig ikke meget fra f.eks. den danske Folkekirke, men iøvrigt lægger den ikke megen vægt på det dogmatiske men så meget mere på aktion, også i social henseende, ligesom den udmærker sig ved en stærk organisation. Netop i organisationsmæssig henseende har der dog været mange splittelser, men i 1968 skabtes »The United Methodist Church«, herhjemme blot kaldet Me-

todistkirken. Hele tros læren og organisationen er fastlagt i en såkaldt »disciplin«,³ en omfattende publikation på hundreder af paragraffer, som regelmæssigt ajourføres af kirkens højeste myndighed, general-konferencen, bestående af repræsentanter fra hele verden, der mødes hvert 4. år i USA, hvilket senest skete i 1984, 200-året for kirkens grundlæggelse.

Metodistkirken i Danmark har aldrig omfattet flere end nogle få tusinde medlemmer, men blev gennem sin forbindelse med den amerikanske moderkirke i årene omkring 1. Verdenskrig landskendt takket være præsten ved den metodistiske Jerusalemskirke i Rigersgade i København, senere biskop *Anton Bast* (1867-1937). Han havde i 1897 grundlagt det af ham selv redigerede blad »Fyrtaarnet«, hvortil senere kom et trykkeri og et forlag og i 1910 den såkaldte »Centralmission«, et socialt arbejde der gjorde ham til en over hele landet kendt og populær skikkelse og bidrog til, at han på generalkonferencen i 1920 som den første ikke-amerikaner valgtes til biskop, med de nordiske lande som embedsområde, hvortil i 1924 kom de baltiske stater. Hidtil havde der kun været 1 metodistisk biskop i Europa, *John Nuelsen* i Zürich, men i 1920 valgtes yderligere 2 biskopper, *Anton Bast* i København og *Edgar Blake* (en tidligere sagfører) i Paris.

Baggrunden herfor var, at man lige havde fejret 100-året for stiftelsen af det metodistiske missionsselskab med en kæmpemæssig pengeindsamling »The Centenary Movement« (»fremskridtsbevægelsen«), der indbragte over 100 millioner dollars, hvormed man bl.a. ville hjælpe det krigshærgede Europa, og som skabte en meget optimistisk stemning – for optimistisk. Det skulle nemlig snart vise sig, at Basts valg var en skæbnesvanger fejltagelse, der blev indledningen til det måske mest tragiske kapitel i Metodistkirkens historie. En advarsel i en tale til de nyvalgte biskopper mod at blive »banebryder for biskoppelig vanære«⁴ viste sig at have været profetisk.

Allerede længe inden 1920 havde der været uro både blandt præster og lægfolk herhjemme med hensyn til Basts forvaltning af indsamlede midler og økonomiske dispositioner i det hele taget, selvom ingen havde rigtig rede på, hvad det var der foregik, hvortil kom hans gennem mange år praktiserede erotiske affærer, senest hans åbenlyse forhold til daværende departementschef H. Vedels hustru Ellen Vedel (f. Busck-Nielsen og søster til den daværende departementschef i handelsministeriet), der utvivlsomt bidrog til, at hans egen hustru døde umiddelbart før hans valg til biskop, hvilket i sig selv var med til at skabe en stemning på generalkonferencen til fordel for dette valg. Betegnende er det, at en af de ledende danske præster, S. N. Gaarde, ved budska-

bet om hans valg udbød, at det var den største ulykke, der endnu havde ramt metodismen. Biskopperne blev nemlig ganske vist valgt på demokratisk vis og måtte hvert 4. år stå til regnskab for generalkonferencen, der skulle godkende deres »karakter«, men når den først var overstået, havde de en kolossal magt. Som Bast udtalte, da han blev gratuleret efter valget: »Nu har jeg ingen over mig!«⁵.

En væsentligt medvirkende årsag til Basts bispevalg var som foran berørt det indtryk det var lykkedes ham at give de amerikanske delegerede ved generalkonferencen af Centralmissionen gennem hans bog »Centralmissionen gennem 10 år« (1919), der giver et stærkt forskønnet og delvis vildledende billede af denne virksomhed, og hvorefter det var lykkedes ham at tilvejebringe en forkortet engelsk oversættelse i lommeformat »The Central Mission through 10 years« (1920),⁶ som han lod uddele til de delegerede – Bast var den fødte agitator og havde en enestående evne til at gøre reklame for sig selv.

Denne oversættelse var efter Basts anmodning blevet besørget af en ung dansk-amerikansk metodistpræst ved navn *John P(eter) Ingerslew* (1887-1985), der var amerikansk statsborger, men som Bast i november 1919 havde fået ansat som hjælpepræst ved Jerusalemskirken. Ingerslew, der ligesom Bast var Vendelbo (f. i Gerå v. Aså) og opvokset i fattige kår – hans moder var blevet enke, da han var 2 år gammel, og han havde måttet forsørge sig selv fra sit 9. år (!) – var som 17-årig emigreret til USA, hvor han havde skaffet sig vellønnet arbejde som arkitekt m.m., da han efter tilskyndelse fra sin ligeledes danskfødte hustru slog om og blev metodistpræst, først i New Hampshire og senere i Baltimore, hvor han bl.a. ledede en af ham organiseret sømandsmision, der gjorde et stort arbejde også for danske søfolk, ikke mindst under den spanske syge i 1918.

At han trods sin ungdom havde klaret sig godt og var både vellidt og respekteret fremgår af, at han allerede i 1913 udnævntes til fredsdommer i New Hampshire for 5 år,⁷ og af anbefalinger fra hans overordnede i Metodistkirken i anledning af, at han i 1918 havde søgt ind som feltpræst i den amerikanske hær, hvilket ikke blev til noget som følge af våbenstilstanden 11.11. 1918. De indeholder lutter superlativer om denne »christian gentleman« og fremhæver bl.a., hvor afholdt han er af sin menighed. Med særligt henblik på den stilling, han søgte, hedder det i en af dem, at han er »en mand blandt mænd«, der sikkert kan »fight as well as pray« – noget som han i sandhed skulle få lejlighed til at vise i praksis.

I juli 1919 rejste I. til Danmark for at besøge sin moder, der lå for døden, og traf på damperen tilfældigt en amerikansk metodistbiskop

ved navn Anderson, der skulle præsidere ved de danske metodisters forestående årsmøde («årskonference») i Vejle. Denne fortalte ham, at Bast havde anmodet om snarest at få en amerikansk metodistpræst, der kunne både engelsk og dansk, overført til Danmark som hans medhjælper og sekretær, og opfordrede ham til at tage imod denne stilling. I., der var glad for sit arbejde i Baltimore og ikke havde noget ønske om at komme tilbage til Danmark, sagde nej tak, men lovede dog i hvert fald at besøge årskonferencen i Vejle. Her prøvede både Anderson og Bast at overtale ham, men han afslog atter, hvorefter biskoppen fik den officielle maske på og påberåbte sig den alle metodistpræster påhvilende pligt til at lade sig forflytte (jfr. foran). Hvis I. så igen havde sagt nej, ville han være kommet i strid med sit præsteløfte, så han bøjede sig på betingelse af, at hans overordnede i Amerika blev hørt. Da han imidlertid et par dage efter besøgte København, anmodede distriktsforstanderen (provsten), ovennævnte Gaarde, ham om en samtale, hvorunder Gaarde kraftigt frarådede ham at komme til Danmark og bl.a. betegnede Centralmissionen som dansk metodismes »kræftskade«. Desuden sad de danske præster meget småt i det, så I. burde ikke komme og »tage brødet ud af munden på dem«!⁸ Meget forståeligt opsøgte I. straks Bast og gentog sit ønske om ikke at blive overflyttet til Danmark, men Bast fik ham overtalte til at vedstå sit løfte og blive herhjemme i 5 år (den normale ansættelsesperiode for præster), idet han ville kunne aflønne ham af en særkonto fra »fremskridtsbevægelsen«, ligesom han lovede at betale alle rejseudgifter frem og tilbage for I. og hans familie.

Efter sin tiltræden fik I. – der endnu var uvidende om, hvordan det virkelig stod til med Centralmissionen, og delte den almindelige beundring for Basts arbejde – ved et forceret arbejde færdiggjort oversættelsen af Basts bog så betids, at Bast kunne få den med til generalkonferencen i maj 1920, og han blev senere klar over, at tilvejebringelsen af denne oversættelse var den virkelige grund til Basts ønske om en sekretær. Efter Basts hjemkomst som biskop blev han efter menighedens anmodning udnævnt til Basts efterfølger som sognepræst og menighedsforstander ved Jerusalemskirken. Denne kirke var og er de danske metodisters hovedkirke, og det er givet, at det har været en torn i øjet på de danske præster, at denne unge »fremmede« således fik tildelt det bedste embede, jfr. Gaardes foranciterede bemærkning. Bedre er det næppe blevet af, at I. ligesom i sine tidligere embeder fik et godt forhold til menigheden, der trofast støttede ham i de følgende års kampe, og specielt var meget afholdt af de unge. Afgørende for den utrolige behandling, som han blev udsat for fra de ledende danske

præsters side, var det dog utvivlsomt, at han viste sig at være i besiddelse af det mod til at følge sin samvittighed og tage et opgør med Bast, som de selv havde savnet – hvilket til en vis grad er forståeligt, eftersom Bast synes at have været en meget dominerende personlighed med psykopatiske træk. Samtidig med, at han kunne være meget charmerende, var han frygtelig i sin vrede. Organist Bendt Petersen, der havde været ansat ved Jerusalemskirken i mange år og havde et nøje kendskab til Bast og hans familie, forklarede f.eks. under en vidneafhøring i Østre Landsret 16. november 1926 i I.s ndfr. nævnte erstatningssag, at Bast ved en bestemt lejlighed havde udtalt, at »jeg skal gøre jer Helvede så hedt, at I nok skal komme til at gøre, hvad jeg vil«, og at »den, der stod ham imod, blev skånselsløst fjernet«. Og i en vidneerklæring til Højesteret af 8. februar 1928 i samme sag skrev en af de præster, der var modstandere af Bast, at »vi var jo vant til at krybe og smigre«. Under et interview i 1975 udtalte I. endog, at man kunne blive »skræmt til døde« af Bast.⁹

I sin nye stilling blev I. nødt til at sætte sig ind i bl.a. Centralmissionens forhold, også til Jerusalemskirkens menighed, og blev klar over, hvor rivende galt det stod til. Hele virksomheden kørte på veksler og banklån i stor stil og var afhængig af Basts evner til at få folk til at yde bidrag, og regnskaber og årsberetninger var vildledende, ligesom Basts forhold til »Fyrtaarnet« og dette blads trykkeri og forlag var angribeligt og i strid med »disciplinen«. Både I. og Jerusalemskirkens værger prøvede derfor med stigende styrke at få forholdene ændret, men forgæves. I december 1922 kom det til et brud mellem ham og Bast, idet han på et møde i Centralmissionens direktion, hvoraf han ex officio var medlem, nægtede at underskrive en af Bast forelagt erklæring om, at nogen uredelighed i administrationen eller usandhed i de offentliggjorte regnskaber ikke var direktionen bekendt, men at alt forelå og fremtrådte »i ærlighed og sandhed«.¹⁰

I løbet af 1923 steg spændingen. Den 10. september 1923 sendte Jerusalemskirkens værger en af I. attesteret klage over Bast til missionsselskabet i New York, og den 28. november sendte 6 lægmænd, deriblandt kirkeværgernes mangeårige formand L. C. Hansen, en ligeledes af I. attesteret klage til generalkonferencen for 1924. Den 4. december fremkom der i Ekstrabladet en kritisk artikel om Centralmissionens regnskaber, hvilket bevirkede, at justitsministeriet efter anmodning fra Bast den 8. s.m. nedsatte et udvalg under ledelse af overretssagfører Byrdal, den såkaldte »Byrdalkommission«, til at undersøge de af Centralmissionen ledede virksomheder. Denne artikel, som I. intet havde haft at gøre med, gav Bast anledning til at benytte nogle

falske klager, som to hysteriske kvinder i Jerusalemsskirkens menighed havde fremsat mod I., til i hast at få nedsat en »kirkeret«, som den 12. december afsagde kendelse om, at han havde gjort sig skyldig i »umoralsk og for en præst uværdig opførsel« og derfor ville være at suspendere, dog at han beholdt løn og embedsbolig, indtil årskonferencen i 1924 havde afgjort sagen.¹¹

Gennem denne suspension havde Bast opnået at forhindre I. i at optræde på generalkonferencen i maj 1924 og dermed bringe Basts genvalg som biskop i fare. Iøvrigt havde anklageren kun nedlagt påstand om, at I. blev kendt skyldig i »uforsigtig« (imprudent) optræden, men ikke desto mindre blev han altså dømt for »umoralsk« opførsel, hvilket man straks sørgede for at få udbasuneret for hele verden gennem telegrambureauerne. Da sagen som nævnt drejede sig om klager rejst af to kvinder, kunne offentligheden naturligvis kun få det (tilsigtede) indtryk, at der var tale om et i seksuel henseende misligt forhold, så en mere effektiv måde at æreskænde en præst og hans familie på kunne man jo vanskeligt tænke sig.

I denne fortvivlede situation henvendte I. sig til den mand, der skulle blive hans redningsmand: Overretssagfører *Otto Fabricius* (1883-1954). Han havde, efter først at have været sagførerfuldmægtig i Randers (hvor han bl.a. havde arbejdet for retshjælpen for ubemidlede)¹² og derefter sagfører i Odense, oparbejdet en meget personligt præget advokatforretning i København, og var gennem sit arbejde som juridisk konsulent for de danske andelsmejerier under og efter 1. Verdenskrig kommet i forbindelse med den engelsktalende verden i en grad, som dengang var ualmindelig,¹³ ligesom han i det hele taget var meget internationalt orienteret. I sine erindringer fortæller Fabricius, der aldrig tidligere havde haft noget med Metodistkirken at gøre, at I.'s forsvarer i den nævnte kirkeret – en pensioneret dansk metodistpræst ved navn *C. V. Duckert* (1859-1928), der gennem en menneskealder havde virket inden for Metodistkirken i Norge, af hvis årskonference han stadig var et agtet medlem, men som derefter af helbredsgrunde var flyttet til København, hvor han i nogle år havde virket som hjælpepræst for I.¹⁴ – havde rådet ham til at henvende sig til overretssagfører K. Anker-Jensen, der imidlertid mente, at der ikke var noget at gøre. En af Jerusalemsskirkens værger, en musikhandler ved navn *Otto Allin*, som Fabricius i sin tid havde reddet fra at gå fallit, anbefalede ham derefter at henvende sig til F.: »Han kom så op til mig og forklarede mig, hvad der var sket. Han var ikke i stand til at forelægge mig papirer af nogen art, for de var allesammen blevet beslaglagt af kirkeretten, og han kunne heller ikke vise mig udskrift af dommen eller af

forhøret med vidneforklaringerne, som var blevet stenograferet ned ord til andet, så jeg måtte nøjes med hans mundtlige fremstilling. Jeg havde aldrig set manden før, men da jeg havde hørt hans beretning, der varede et par timer, sagde jeg til ham, at jeg skulle gøre, hvad jeg kunne, og så skrev jeg med det samme til den præst, der havde været sekretær ved kirkeretten, og forlangte en udskrift af afhøringen og af dommen. Dette skete medio december 1923. Sekretæren svarede mig tilbage, at jeg kunne ikke få de ønskede udskrifter før tidligst i juni måned 1924, og da jeg havde fået den besked, var jeg klar over, at der var begået et justitsmord, og så påbegyndte jeg en omfattende korrespondance med de ledende mænd inden for Metodistkirkens højeste ledelse i Amerika, og samtidig understøttede jeg Ingerslew og hans familie og financerede sluttelig hans rejse til USA i maj 1924«.

Denne rejse foretog I. som repræsentant for de lægmænd, der havde sendt klagen over Bast af 28. november 1923. Han fandt imidlertid jordbunden gødet af Bast og opnåede kun et mundtligt løfte fra to ledende metodistiske gejstlige, David G. Downey og Frank M. North, om at der skulle blive sendt en komité til Danmark for at undersøge forholdene – et løfte som de imidlertid senere løb fra med det resultat, at Metodistkirken ikke i tide fik sagen afgjort inden for sine egne rammer, men måtte tilrettevises af de borgerlige domstole. De var også ansvarlige for, at klagen aldrig nåede frem til generalkonferencen, således at Basts »karakter« blev godkendt.¹⁵

På de danske metodisters årskonference i juli 1924 skete der herefter det bemærkelsesværdige, at I.'s suspension ensidigt blev ophævet uden kommentarer, hvilket i sig selv vidnede om det uholdbare grundlag for suspensionen. Samtidig fik han tilladelse til at indtræde i »overtalligt« forhold med ventepenge af samme størrelse som lønnen og ret til at blive boende i sin embedsbolig i et år, idet det forudsattes, at hans forhold kunne blive ordnet i løbet af dette år. Det skete i al stilhed uden nogen som helst retsforhandling, og uden det mindste forsøg på at fjerne det indtryk af I. som en umoralsk person, der var blevet bibragt offentligheden i december 1923 – og altså uden den æresoprejsning, der var det afgørende for ham og ikke mindre for hans hustru, for hvem denne frygtelige sag blev en sådan belastning, at hun døde i august 1926 både åndeligt og legemligt nedbrudt.

I september 1924 afgav Byrdalkommissionen sin beretning, der påpegede forskellige kritisable forhold vedrørende Basts administration, men som iøvrigt viste, at kommissionen dels ikke havde foretaget tilstrækkeligt dybtgående undersøgelser og dels havde fået vildledende og ufuldstændige oplysninger fra Bast og hans juridiske rådgiver, en

sagfører Wenzzel. Beretningen gav ikke justitsministeriet anledning til at foretage noget, og en anmodning fra I. og lægmændene om en offentlig, retlig undersøgelse af Basts forhold besvarede ministeriet med en henvisning til at fremsætte begæring herom til den ordinære påtalemyndighed, såfremt der forelå bestemte sigtelser for lovovertrædelser. Da ydermere Centralmissionens repræsentantskab den 24. september udsendte en erklæring,¹⁶ hvorefter man måtte gå ud fra, at de hidtidige forhold ville fortsætte, indgav I. og 8 lægmænd den 15. oktober en udførlig klage til rigsadvokaten med anmodning om en tilbundsående retlig undersøgelse af Basts økonomiske transaktioner. Klagen var naturligvis affattet af F.,¹⁷ der i sine erindringer fortæller, at han viste den til et af den daværende danske advokatstands mest ansete medlemmer, højesteretssagfører C. B. Henriques, der »sagde til mig: »Fabricius, hvor kan De tro, at De kan vinde i en kamp mod en så overvældende magt som dette kirkesamfund«. Jeg svarede ham, at jeg var ganske klar over dette kirkesamfunds uhyre magt. Jeg vidste, at det rådede over ubegrænsede midler til at bekæmpe mig, og at det havde alle våben til sin rådighed – kun ikke eet: Sandheden. Den havde jeg, og på den skulle jeg nok vinde. Henriques rystede på hovedet og sagde: »Ja, jeg ønsker Dem alt godt, men De er og bliver en uforbederlig idealist«.«

Denne klage medførte, at Bast den 8. december blev arresteret og hans papirer beslaglagt. Hans kolleger Nuelsen og Blake ilede hertil og sammenkaldte I. og lægmændene til et møde natten mellem den 17. og 18. december – d.v.s. natten før den retsforhandling i Østre Landsret, der endte med Basts løsladelse, og hvorunder hans forsvarer, overretssagfører Moritz Wreschner, rettede et stærkt angreb mod I., som han beskyldte for at lyve og handle ud fra de laveste økonomiske motiver, et angreb som han senere gentog under domsforhandlingen i marts 1926. På dette møde, der begyndte noget over midnat og varede til kl. 6 om morgenen, nægtede biskopperne, trods gentagne opfordringer, at gøre sig bekendt med det allerringeste af det materiale, der var blevet forelagt anklagemyndigheden. De krævede, at klagerne afgav en skriftlig erklæring om, at de trak anmeldelsen af 15. oktober tilbage, og »erklærede kategorisk, at hvis det ikke skete, ville de mobilisere hele metodistsamfundet verden over og alle dets midler for at befri Anton Bast og for at ramme os. Og ikke blot os selv, men også vore familier«!¹⁸

Den krævede erklæring blev imidlertid *ikke* underskrevet, hvorefter maskineriet hurtigt trådte i funktion: På ordre af Blake, der nu havde overtaget ledelsen af Metodistkirken her i landet, blev I.'s løn inddraget fra nytår 1925. Den 16. januar blev lægmændene smidt ud af kirken

for påstået brud på »disciplinen« ved den foretagne anmeldelse af Bast, og den 19.-20. februar kom turen til I. under en ulovligt sammenkaldt »årskonference« i Jerusalemskirken, hvori næsten alle de danske præster, d.v.s. 31 foruden I., deltog, og som lededes af Blake. Til stede var desuden Nuelsen og Bast, så hele apparatet var sat op til at lægge et stærkt pres på de forsamlede præster, der næppe var uvidende om, hvad der allerede var sket med lægmændene og med I.'s løn. Tonen blev slået an af den præst, der havde været formand for den kirkeret, som i december 1923 havde suspenderet I., idet han oplæste Johannes-evangeliets kap. 13,1-20, om Judas' forræderi,¹⁹ og det hele formede sig som én stor parodi på en retsforhandling. En række af de præstelige dommere optrådte således som vidner (!), bl.a. nedennævnte Niels Mann. Forsvareren, der ligesom i suspensionssagen var pastor Duckert, var først den 18. februar sent om aftenen blevet opfordret til at påtage sig defensoratet og havde derfor intet kunnet forberede, hvorimod anklageren, en distriktsforstander Rogert, havde tilrettelagt sit materiale i god tid i forvejen. Uanset at Blake ikke forstod dansk, dekreterede han, at det officielle sprog under forhøret skulle være dansk, hvilket I. protesterede imod, da han som amerikansk statsborger måtte have lov til at tale engelsk til en amerikansk biskop. Blake krævede, at I. på stående fod skulle aflevere sit forsvarsskrift, og da han nægtede dette under henvisning til, at han ikke havde nogen genpart, bestemte Blake, at defensoratet skulle betragtes som ikke fremført. Og til sidst kom anklageren med den usømmelige udtalelse om I., at »det er uforsvarligt at stille den mand sådan, at han igen kan blive præst i vort *eller et andet* samfund«,²⁰ hvorefter han som et udslag af det kvalmende hykleri, som Bast og hans følgesvende var mestre i, med et citat af Wesley sluttede: »Vi har friet vore sjæle«. Afstemningen foregik dels ved håndsoprækning og dels ved navneopråb.

Den 17. marts (d.v.s. rettidigt) appellerede Duckert afgørelsen om I.'s eksklusion og bad om en udskrift af retsprotokollen, som han imidlertid først fik tilsendt 20. juli. Den 26. august afgav han en omfattende og af notarius publicus i København attesteret redegørelse, indeholdende en detaljeret og sønderlemmende kritik af det i protokollen indeholdte referat, der konkluderede i, at det var aldeles ubrugeligt som grundlag for en disciplinær appel. Den 5. september sendte han Blake et eksemplar på engelsk af denne redegørelse, beediget og underskrevet hos den amerikanske generalkonsul i København,²¹ idet han gik ud fra, at Blake herefter ville beordre et nyt forhør, hvilket imidlertid ikke skete.

Basts arrestation, der som følge af hans stilling og popularitet i den

danske offentlighed vakte stor opsigt og forargelse, havde næppe været nødvendig og var i hvert fald uheldig for så vidt som den udstyrede ham med en falsk martyrglorie. Både I. og F. modtog anonyme telefonopringninger og breve med trusler på livet, skønt ingen af dem havde haft det mindste at gøre med arrestationen, og den blev indledningen til en voldsom kampagne fra biskoppernes side ikke blot mod I. men også mod F., for, som denne skriver i sine erindringer »de var jo kloge nok til at forstå, at det var mig, der repræsenterede the brain trust bag Ingerslew ... og i løbet af året 1925 så jeg min sagførerforretning svinde væk som sand mellem fingrene«. Også af hans breve fremgår, at 1925 blev et særligt kritisk år i »denne frygtelige kamp på liv og død« som han skriver i et brev af 21. juli 1925 til en dansk-amerikansk fabrikant i Kansas City ved navn Hans Jensen,²² der hjalp I. på forskellig måde. Bast havde forstået at skaffe sig indpas selv i de højeste kredse,²³ og i et andet brev af 31. marts 1926 skriver F. om den isolation, som I. og han har været genstand for »navnlig i det sidste årstid«, og som var en stor prøvelse. Han følte sig imidlertid i en højere sags tjeneste og tog kampen op: »Det er blevet en kamp ... om de højeste og ædleste principper. Rigtigt gennemført kan og vil den betyde en oprejsning for sandheden ...« som han skriver til Jensen 13. maj 1925. Og han understreger gang på gang i sine breve, at hans kamp ikke er rettet mod Metodistkirken som sådan, men mod dem, der misbruger den og svigter de idealer, den står for, og som han selv fuldt ud kunne tilslutte sig.

I januar-februar 1925 havde F. været i USA for at undersøge mulighederne for at skaffe hjælp til I.'s forsvarskampagne, hvilket der dog ikke kom noget ud af – »ingen turde røre en lillefinger i kampen mod overmagten« som han skriver i erindringerne. Derimod traf han formanden for kirkeværgerne i Baltimore, en anset bankier ved navn Sewell S. Watts, der satte ham i stand til at imødegå nogle af Bast inspirerede beskyldninger mod I. i et amerikansk metodistblad for at have svindlet med den tidligere nævnte sømandsmission. I et brev til F. af 26. marts skriver Watts: »It was a great pleasure to have met you«. I sine erindringer skriver F., at han desværre aldrig mødte ham mere – »han tog sig af dage efter det store børskrak i Wall Street i 1929, der ruinerede ham totalt, men det forandrer ikke den kendsgerning, at han var en fuldendt gentleman«.

Den 15. april blev I. efter ordre fra Blake sagt op til fraflytning af den af ham oprindeligt som tjenestebolig benyttede villa, hvilket F. fik huslejenævnet til at nægte at godkende, hvorefter der den 11. august blev anlagt sag mod I. Ligeledes i april udkom som et modtræk mod den biskoppelige kampagne et lille skrift på 24 sider »Biskop Bast og

hans anklagere«, der fremtræder som udsendt af I. og lægmændene, men som er forfattet af F.²⁴ I november 1925 efterfulgtes det af den større bog »5 år hos biskop Bast« (198 s.), der udkom på J. Frimodts forlag i København med I. som officiel forfatter. Af F.'s breve til Hans Jensen fremgår imidlertid, at det er ham, der i løbet af sommeren 1925 har skrevet (og senere financieret) den. At det skete i samarbejde med I. er klart, men alene stilen peger tydeligt på F. som forfatter. Dette har man også fra modstandernes side været klar over, idet en artikel i »Fyrtaarnet« 19. november nævner det påfaldende i, at »skandale-skriftet« fra sprogformens side er »upåklageligt, ja nærmest elegant«, skønt I. i sin tid forlod Danmark »ganske ung og uden videregående skoledannelse«, og direkte nævner »en overretssagfører F.« som forfatter. Iøvrigt er det interessant, at hverken denne artikel eller anmeldelserne i »Kristelig Talsmand« 13. og 20. november på et eneste punkt imødegår de faktiske oplysninger i bogen, medens en tidligere anmeldelse i sidstnævnte blad meget forarget havde polemiseret mod »smædeskriftet« fra april.²⁵

Der var nemlig sket meget siden da. Den langvarige offentlige forundersøgelse i straffesagen mod Bast i maj-juni 1925 havde i høj grad bestyrket rigtigheden af anklagerne imod ham, således at en fremtrædende metodistisk lægmand, læge Alfred Kyed Nielsen (1894-1964) den 15. juni indgav en disciplinær klage mod Bast dels i anledning af hans ved forundersøgelsen dokumenterede usandfærdighed m.h.t. »Fyrtaarnet« m.m. og dels vedrørende forholdet til Ellen Vedel,²⁶ naturligvis forfattet af F. På årskonferencen i Silkeborg et par uger senere, hvor en dansk-amerikansk metodistpræst ved navn P. M. Petersen fra Chicago, som var redaktør af det metodistblad, »Evangelisk Tidende«, der havde kolporteret de løgnagtige beskyldninger mod I. vedrørende Baltimoremissionen, og som senere oversatte Palle Rosenkrantz' nedenfor nævnte bog til engelsk, var til stede som gæst, blev der ifølge de foreliggende referater intet foretaget vedrørende I. Derimod førtes der en bevæget forhandling i anledning af Kyed Nielsens klage, og i et brev til Hans Jensen af 4. juli – hvori han også udtrykker sin undren over, at I. og han har kunnet holde ud, »thi ingen gør sig begreb om, hvad vi har været op imod« – giver F. følgende levende skildring: »Bast har haft den eminente frækhed at foreslå nedsat en kommission inden for kirken til undersøgelse af alle hans forhold, i hvilken kommission overretssagfører Wreschner skulle have sæde. Med en sådan selvlavet højesteret kunne Kalorius naturligvis nok klare grejerne, men han forregnede sig. 16 af de 31 præster gik imod forslaget, og følgelig kan der ikke herefter blive tale om at standse den

påbegyndte kirkelige aktion. Blake gjorde personlig sit yderste for at få Kyed Nielsen til at tage klagen tilbage. Da det ikke hjalp, foreslog han ham at trække sig ud af kirken. Og da det var lige så frugtesløst, blev han grov og øste alt op, hvad han overhovedet kunne komme i tanker om. At Ingerslew og jeg såvelsom the faithful eight var skurke af reneste – eller rettere sagt af sorteste – vand siger sig selv, og at der allerede er indrettet et ganske særligt hvidglødende departement i Helvede for hver af os, det er ligeså givet«.

I marts 1926 kom straffesagen omsider til domsforhandling ved Østre Landsret, efter at man fra Metodistkirkens side havde gjort alt for at spænde ben for anklagemyndigheden og bl.a. havde iværksat en »modrevision«, som man ville have det offentlige til at betale, hvilket dog mislykkedes. Sagen blev behandlet som nævningsag, hvilket jo dengang var noget relativt nyt, og da nævningene havde kendt Bast skyldig på det første og væsentlige anklagepunkt, men frifundet ham på to andre punkter, frafaldt statsadvokat Poul Gammeltoft de resterende anklagepunkter bl.a. af hensyn til sagens udviklethed og omfang.²⁷ Medvirkende hertil har det utvivlsomt også været, at retsformanden under domsforhandlingen tydeligt havde vist sin sympati for den tiltalte. Den 19. marts idømtes Bast 3 måneders fængsel for svigagtigt i tidsrummet 1913-23 at have formået almenheden og Centralmissionen til at købe det af ham trykte og udgivne blad »Fyrtaarnet«, idet han snart gav det udseende af, at bladet ikke gav noget overskud af betydning, snart at overskudet anvendtes i velgørende øjemed, medens det virkelige forhold var, at han havde haft en fortjeneste på ialt ca. 182.980 kr. – dengang en mægtig sum, der i dag ville have svaret til et millionbeløb –, hvoraf den allervæsentligste del tilfaldt ham personlig.

Efter dommens afsigelse udsendte Blake og Nuelsen, der havde overværet domsforhandlingen, en erklæring om, at der var tale om en »moralisk sejr« for Bast, og at Metodistkirken sikkert ville frikende ham, ligesom Bast (der undlod at appellere) og hans tilhængere hævdede, at han var uskyldig og gentagne gange søgte at få sagen genoptaget, hvilket dog blev afvist både af Landsretten og Højesteret. En ansøgning om benådning blev afslået af den samlede regering trods et stærkt pres fra mægtige kræfter (bl.a. tidligere konseilspræsident J. C. Christensen), hvorved daværende justitsminister Steincke i en offentlig erklæring henviste til, at »der ikke bør ses gennem fingre med misbrug af velgørenheden« og til »forskellige offentlige udtalelser fra personer særlig inden for Metodistkirken«, og Bast måtte i løbet af sommeren afsone sin straf.

Der var dog også andre meninger om sagen og Bast i det hele taget

blandt metodister. Det er allerede nævnt, at flertallet af de danske præster på årskonferencen i 1925 modsatte sig Basts undvigelsesmanøvre. At Bast havde mange modstandere blandt danske metodister fremgår også af en redegørelse om Bastsagen, som hans efterfølger, amerikaneren Raymond J. Wade (1875-1970) fremkom med på et bispemøde i USA i 1960. Det hedder heri, at Bast efter sin udnævnelse til biskop optrådte diktatorisk og egenrådigt og derigennem fik mange modstandere, herunder flertallet af de danske præster og lægmænd. Og på en metodistisk lægmandskongres i New York i april 1926 fremkom der skarp kritik af de metodistiske biskopper – en kritik, der også kom til at præge generalkonferencen to år senere. En anset lægmand, tidligere stats-senator Charles P. McClelland, Dobbs Ferry, foreslog at hjemkalde de 3 biskopper i Europa hurtigst muligt, mens en anden lægmand bemærkede, at man måtte kunne »udrydde rotterne uden at stikke ild på hele laden«. Referatet i New York Times 10. april af denne kongres gav anledning til, at F. i nogle breve til McClelland redegjorde for sagen. I sit første brev af 21. maj fortæller han bl.a., at han har kæmpet for I. siden december 1923 og har understøttet ham og hans hustru og 4 uforsørgede børn efter hans eksklusion. Han er kommet til at beundre kirkens »disciplin«²⁸ og beklager den måde, hvorpå den krænkes af skamløse kirkepolitikere, der heller ikke efter Basts domfældelse har villet tage fornuften fangen; men trods den ulige kamp er han overbevist om, at sandheden vil sejre til sidst. Af et svar fra McClelland fremgår, at han har drøftet sagen med adskillige prominente præster og lægfolk, der er enige i, at klagerne mod Bast burde have været undersøgt på generalkonferencen i 1924.

Sagen blev også fulgt med interesse af den amerikanske regerings repræsentanter i København, gesandten John Dyneley Prince og generalkonsul Marion Letcher, selvom de naturligvis ikke direkte kunne intervenere, eftersom Bast ikke var amerikansk statsborger. I en indberetning af 19. december 1924 til det amerikanske udenrigsministerium fortæller Prince, at han er blevet opsøgt af Blake og Nuelsen i anledning af Basts arrestation, og at han i den anledning har talt med udenrigsministeriets daværende direktør Eduard Reventlow, der erklærede sig overbevist om Basts uskyld. Selv mener han, at »agitationen« mod Bast for en stor del hænger sammen med den danske religionsfjendtlige socialistregerings ønske om at komme en højtstående gejstlig til livs, hvilket må ses på baggrund af, at amerikanske gesandter (ambassadører) er politisk udnævnte, og at Prince lige havde været i USA og deltaget i valgkampagnen for den republikanske præsident Calvin Coolidge. Af to breve fra Bast til F. M. North af 24. februar og

2. april 1925 i Metodistkirkens arkiv i USA fremgår, at Prince telefonisk har udtrykt sin medfølelse med ham og fortalt ham, at kongen og kongehuset over for ham havde udtrykt deres »deep feelings and sympathy« med Bast. At de amerikanske metodister overvejende var republikanere i politisk henseende fremgår bl.a. af deres støtte til den republikanske præsidentkandidat Herbert Hoover i 1928.

Marion Letcher ser mere nøgternt på sagen. I en indberetning af 21. april 1926 tager han afstand fra påstanden om, at der skulle ligge nogen forfølgelse bag Basts domfældelse og påpeger bl.a., at »modrevisionen« kom til samme resultat som anklagemyndighedens revision, og at den upolitisk sammensatte nævningedomstol ikke var fjendtligt indstillet mod Bast, men snarere det modsatte.²⁹

Da Metodistkirkens ledere altså fremturede som hidtil uanset Basts domfældelse, anlagde I. ved F. erstatningssag i anledning af eksklusio-
nen i februar 1925 mod »den biskoppelige Metodistkirke, årskonferencen i Danmark«. Domsforhandlingen i denne sag og den tidligere nævnte huslejesag fandt sted i november 1926 og varede fra mandag den 8. til fredag den 19. november. I sine erindringer skriver F., at »det var, bortset fra Landmandsbank-sagen, den mest omfattende procedure, der indtil da havde fundet sted i Østre Landsret. Mit indledende foredrag varede i 5 dage, og jeg talte uden manuskript som i alle andre tilfælde både før og siden, men det havde jeg nu ikke så svært ved, for jeg havde jo selv opbygget sagen fra dens første begyndelse... Min modpart var en meget dygtig jødisk sagfører, der hed Wreschner, som havde været forsvarer for Anton Bast.³⁰ Han havde under sit forsvar for denne beskyldt Ingerslew for at have været en Judas, der var parat til at lade være med at gøre noget, blot han fik penge, og det havde rejst en storm af indignation mod Ingerslew. At hr. Wreschner ved enhver lejlighed havde forsøgt at genere mig personlig nævner jeg kun for fuldstændigheds skyld, men lad det være nok at sige, at Wreschner ikke befandt sig vel under denne domsforhandling. Det største øjeblik var afhøringen af Ingerslew selv. Da jeg havde afhørt ham, tog retsformanden fat, og det var en enestående oplevelse at se denne unge præst fuldkommen roligt og med fuldent klarhed besvare alle spørgsmål selv under det hedeste krydsforhør. Som Politikens referent skrev:³¹ »Hans udtalelser var gennemsyrede af den indre logik, som er sandhedens kendetegn«. Dommen lagde da også Ingerslews forklaring til grund, skønt over en halv snes præster havde afgivet direkte modstridende forklaringer. Dommerkollegiet var forøvrigt det bedste, der endnu til dato har siddet i en afdeling i Landsretten – det

var Bærentsen som formand og Bohn-Rasmussen og Poulsen som de andre dommere. Begge de sidstnævnte gled over i Højesteret.

Jeg var på det tidspunkt 43 år gammel og stod altså på højdepunktet af min fysiske og psykiske kraft – ellers havde jeg ikke kunnet gennemføre hele denne enorme kampagne, der lagde beslag på mere end 5 år af mit liv. Jeg var fra første færd klar over, at alt, hvad der kom frem under denne erstatningssag, ville være af betydning for senere afgørelser inden for kirkens rammer, og derfor lod jeg hele processen stenografere af rigsdagsstenografer«. Foruden i sagens akter i Højesterets arkiv, hvortil forfatteren har haft adgang, findes et eksemplar af dette stenogram samt af den omfattende ekstrakt, forsynet med F.'s notater, blandt hans efterladte papirer.³²

Et andet højdepunkt under processen – under hvilken Wreschner i lighed med tidligere udtalte, at I.'s mest iøjnefaldende karaktertræk syntes at være løgnagtighed – var Duckerts vidneforklaring, hvori han, der i et og alt fastholdt sin tidligere skriftlige kritik af den måde, hvorpå I. var blevet ekskluderet, fortalte, hvor nedværdigende, for nogles vedkommende ligefrem hadefuldt »dommerne« havde optrådt og betegnet dem som en samling juridiske kandestøbere. Næste dag modtog han en skrivelse fra Bast, der vakte betydelig opsigt i Landsretten, idet Bast heri truede med at stille ham for en kirkeret!³³

Den 9. december faldt dommen, der tilkendte I. 40.000 kr. i erstatning, og som i sine ganske usædvanligt udførlige præmisser indeholdt en skarp kritik af den behandling, han havde fået, og i virkeligheden var en ny dom over Bast i anledning af dennes »omfattende vildførelse af almenheden i svigagtigt øjemed« som det hedder i dommen. Til Politiken udtalte F. dagen efter, at »dommens største betydning ligger deri, at dens præmisser så fuldstændigt godkender pastor Ingerslews karakter. Hele den infame bagvaskelseskampagne, der nu i årevis har været drevet verden over ikke blot mod Ingerslew selv, men mod enhver, der dristede sig til at stå ham bi i hans kamp – den er slået til jorden. Dommen fastslår hans motivers renhed, hans aktions berettigelse, hans ords sandhed... Hemmeligheden ved hele denne sag er nemlig den, at vel var Metodistkirken Ingerslews officielle modpart, men hans *virkelige* modpart var den gruppe af præster og biskopper, der har forsvaret Bast til det yderste og med de desperateste midler. Og derfor blev forholdet det i en vis forstand paradoksale, at proceduren for Ingerslew fra først til sidst blev et forsvar for kirken som sådan. Og der er – efter alle de stedfundne skandaler – god grund til at understrege, at kirken som sådan sandelig er god nok«.³⁴

Denne dom blev et vendepunkt, uanset at Metodistkirken appellerede den til Højesteret. Kyed Nielsens kirkeretlige klage fra juni 1925, der var blevet sat i bero på straffesagen mod Bast, var efter dennes domfældelse omsider blevet taget op til nærmere behandling. En komité af 5 danske præster med Rogert som formand afgav i juni 1926 en rapport til Blake med indstilling om, at der nedsattes en kirkeret med et større antal medlemmer fra 4 forskellige årskonferencer og med en biskop som formand, men som iøvrigt var meget mangelfuld og nærmest formede sig som et forsvarsskrift for Bast. En kopi heraf blev samtidig sendt til Bast, men ikke til klageren, Kyed Nielsen, der først i januar 1927 blev gjort bekendt med den, da han blev opfordret til sammen med en distriktsforstander Rosendahl fra Aalborg at fungere som anklager i den kirkeretssag, som bisperrådet i USA havde vedtaget skulle procederes i Haag fra den 22. februar 1927, altså kun ca. 1 måned senere – atter et eksempel på, hvorledes man vanskeliggjorde arbejdet for Basts anklagere. Han modtog denne opfordring på betingelse af, at F. blev hans juridiske konsulent, hvilket blev accepteret – efter hans procedure i erstatningssagen kunne man ikke komme udenom ham.

Kirkeretten kom til at bestå af 20 præster, 5 fra hvert af landene Norge, Tyskland, Schweiz og Italien under forsæde af en af de mere fremtrædende amerikanske biskopper, Thomas Nicholson fra Detroit, hvis upartiske ledelse af forhandlingerne anerkendtes fra alle sider. Som forsvarer for Bast optrådte en amerikansk præst ved navn Dorr F. Diefendorf, East Orange. Efter en hård kamp, hvorunder Kyed Nielsen var handicappet af, at F. som ikke-metodist ikke måtte være til stede i selve retslokalet, men måtte opholde sig i et tilstødende lokale, ligesom det kom til et bragende sammenstød mellem K. N. og Nuelsen, der var ved at bringe Nicholson fra koncepterne, blev Bast den 12. marts kendt skyldig i 1: altid at have udtalt både til præster og lægmænd, at de af ham ejede og ledede virksomheder »Fyrtaarnet« og trykkeriet ikke gav nogen fortjeneste af betydning – at der tværtimod var risiko forbundet med virksomhederne – hvilke udtalelser var falske, 2: det samme som han var blevet dømt for ved Østre Landsret (de 182.980 kr.) og 3: forholdet til Ellen Vedel, og blev suspenderet som biskop indtil generalkonferencen det følgende år. Ved hjemkomsten fra Haag udtalte Kyed Nielsen til Politiken 15. marts: »Æren for det juridiske arbejde og for forberedelsen af denne sag tilkommer alene den fremragende og uegennyttige overretssagfører Otto Fabricius, uden hvem jeg vanskeligt kan tænke mig, at kirkeretssagen havde fået disse konsekvenser. Fra kirkens side er det umuligt at takke ham til-

strækkeligt for hans arbejde. Han er i juridisk henseende den egentlige sejrherre i denne sag«.

I sin beretning om kirkeretssagen skriver F., at den efter kirkens regler burde have været ført »i København, hvor alle dokumenter og vidner var til stede, men d'herrer biskopper i New York bestemte, at sagen skulle føres i Haag, hvor der var »a more judicial atmosphere« – altsammen naturligvis kun for at hindre mig i at føre mine beviser – men jeg lod mig ikke slå ud af den grund«. Han fortæller, at Nicholson i februar 1927 kom til København »ledsaget af en kirkelig jurist, provst Bartholomew, og Kyed Nielsen og jeg blev kaldt til møde på hotel Cosmopolite, hvor de to høje herrer boede under deres ophold her i byen. Jeg kunne straks se, at Bartholomew var en fin og elskelig mand, men Nicholson – det var biskoppens navn – var iskold og stenhård. Mødet fandt sted i biskoppens værelse, og han meddelte straks, at sagen altså skulle føres i Haag. »Godt«, sagde jeg, »så møder jeg op i Haag med alle mine beviser og vidner«. Ja, det kunne jeg jo gøre, som jeg ville, men kirken agtede ikke at betale omkostningerne. »Vi kommer alligevel allesammen«, sagde jeg, og så begyndte jeg at fortælle, hvad der var sket i København. Jeg talte i omtrent 3 timer uden afbrydelser, og da jeg var færdig, sagde biskop Nicholson, medens tårerne strømmede ned ad kinderne på ham: »Jeg vil betale alle udgifter ved Deres vidners rejse, hvis De vil love mig selv at komme tilstede«. Det havde jeg ikke svært ved at love, og så mødtes vi i Haag en halv snes dage senere. Jeg havde fået justitsministeriets tilladelse til at få alle originale akter fra straffesagen mod Bast til Haag, og jeg havde, allerede inden biskoppen kom, præpareret en ekstrakt af alle disse dokumenter, alt oversat til engelsk – denne ekstrakt var på 400 tættrykte sider.³⁵ Det var aldrig før hændt i dansk retsplejes historie, at man havde givet tilladelse til, at akterne fra en kriminel sag måtte føres uden for landets grænser, men det skete altså i dette tilfælde. De blev kørt derned i en bil, der tilhørte politiet, og som blev ført af den overbetjent, der i sin tid havde arresteret Bast, og I skulle have set Basts ansigt, da han så overbetjent Gram dukke op i Haag med alle disse papirbjerger... Retsforhandlingerne varede i flere uger, og de endte med, at Bast blev suspenderet og sagen henvist til en generalkonference. Det hele kunne nemlig ifølge kirkens konstitution kun være en forundersøgelse, thi en biskop kan kun dømmes af en generalkonference.«³⁶

I hvor høj grad der var tale om et gennembrud fremgår af F.'s videre skildring: »Da kendelsen var afsagt, bad biskop Nicholson mig komme op til ham på hans hotelværelse. Han bad mig for Guds skyld og for

kirkens skyld om at komme til Amerika, når sagen skulle behandles på generalkonferencen i maj 1928. Jeg svarede, at det ville jo lægge beslag på mindst 3 måneder af min tid, så jeg måtte derfor bede kirken betale mine udgifter og mit honorar. Dertil svarede han med et suk, at noget honorar kunne der aldrig blive tale om, og han kunne ikke garantere mig noget med hensyn til udgifterne, men han ville anbefale, at de blev betalt. Så sagde både han og Bartholomew, som var til stede, at jeg måtte komme, for jeg var den eneste mand i verden, som beherskede den sag, og som ville være i stand til at klarlægge den på fyldestgørende vis, og så endte det med, at jeg sagde ja til at komme.

Resultatet af forhøret i Haag blev omtalt i verdenspressen og bl.a. også i »The Times«. ³⁷ Det bevirkede, at jeg fik et telegram fra McDowell – en fremtrædende engelsk advokat, som F. havde lært at kende nogle år tidligere i forbindelse med sit arbejde for det danske mejeri-brug – »med anmodning om at lægge hjemrejsen over London, da han gerne ville hilse på mig. Det gjorde jeg naturligvis, og da jeg ankom, blev jeg modtaget af McDowell, som meddelte mig, at han til ære for mig havde arrangeret en herremiddag den følgende dag, hvor en række af Englands fornemste dommere og advokater ville komme til stede, så jeg kunne få lejlighed til at forelægge dem denne højst opsigtsvækkende sag. Det blev naturligvis en stor oplevelse for mig, og jeg må tilstå, at jeg ikke godt kunne hædres på en finere måde. Disse fremragende jurister var yderst interesserede og udtalte deres varmeste anerkendelse af den indsats, jeg havde gjort«.

At F.'s indsats i Haag også påskønnedes af biskop Nicholson fremgår endvidere af et brev fra denne af 30. april 1927 til F., hvori han fremhæver hans »courtesy« og »fairness« i alle henseender. Og Bartholomew, der havde fungeret som Nicholsons sekretær i Haag, udtrykker i et brev af 6. maj, underskrevet »your friend«, sin store påskønnelse af hans »uniform courtesy and fine spirit of fairness and high idealism«. *James Isaac Bartholomew* (1857-1953) var en højt anset gejstlig, der havde deltaget i samtlige generalkonferencer siden 1900 og flere gange været medlem af generalkonferencens retskomité, kirkens højesteret, hvilket også blev tilfældet i 1928, hvor han endog blev næstformand. I sine erindringer skriver F.: »Jeg havde formået Bartholomew til at afgive forskellige responsa til orientering for Højesteret, og jeg fik at vide, at disse responsa havde vakt vore højesteretsdommeres udelte beundring. Bartholomew var ikke blot et af de ædleste og elskeligste mennesker, jeg har truffet i mit liv, men han var også en aldeles fremragende jurist. At have lært ham at kende og at have vundet hans agtelse og venskab var mig en tilfredsstillelse, og mindet om ham er mig såre dyrebart«.

At F. efterkom Metodistkirkens anmodning om også at møde op ved generalkonferencen i 1928 uanset de alt andet end tillokkende økonomiske udsigter er bemærkelsesværdigt i betragtning af alle de ofre, som han allerede havde bragt, senest ved at financiere anklagen i Haag. I et brev til Hans Jensen af 26. januar 1927 skriver han, at »humøret er højt, selvom vi jo snart er ved at gå fallit alle sammen«. Og i et brev af 20. juni s.å. til en Mr. J.W. Jenkins i Kansas City, der også havde understøttet I., hedder det, at »jeg har aldrig været lykkeligere end jeg er i dag ... skønt alle mine midler er opbrugt, og efteråret og vinteren simpelthen vil blive en kamp for eksistensen«, fordi han er forvisset om sandhedens endelige sejr.

Af særlig interesse er et brev af 9. juni 1927 til den kendte redaktør af det dansk-amerikanske blad »Den Danske Pioneer« i Omaha, den demokratisk sindede Sophus F. Neble. I biografien af Neble i Dansk biografisk Leksikon (1982) hedder det, at han »skrev tingene lige ud«, og det gælder også Bast-Ingerslew sagen, hvorom han gennem årene skrev en række artikler, der viser, at han ikke var i tvivl om Basts skyld og I.'s uskyld, hvilket indbragte også ham trusler fra metodistisk side. Af F.'s brev fremgår, at Neble har besøgt ham i 1926 og ved den lejlighed udtalt »at jeg måtte komme til Dem, nårsomhelst det blev nødvendigt. Nu er det nødvendigt. De sidste måneder skal vi igennem, og det er de drøjeste... Er det nødvendigt, at jeg personlig skal hæfte for et eventuelt lån, så er jeg rede dertil. Det drejer sig om Ingerslew først og fremmest, men det drejer sig også om sandhed og retfærdighed. Hvis kirken ikke når til en hæderlig og retfærdig løsning på hele denne sag, går der noget i stykker, som aldrig vil kunne heles. Jeg er ikke og har aldrig været i tvivl om, at kirkens store flertal er retskafne kristne, der vil det rette, men kirkepolitikerne er mægtige herrer, og det er sørgeligt, at en ung præst og hans sagfører gennem årelange kampe og personlige lidelser skal ligefrem tvinge kirken til at erkende, hvad der er ret... Jeg håber inderligt, at De vil kunne finde udvej til at hjælpe os, så vi ikke skal segne lige foran målet... Hvad mig selv angår, så kan jeg for Gud og mennesker sige, at min sti i hele denne sag har været ren. Skæbnen har villet, at jeg skulle sætte alt ind på at nå målet. Jeg har gjort det, og jeg fortryder det ikke. Jeg ved, at sandheden vil sejre – det drejer sig blot om, hvorvidt vi skal få lov til at sejre med den«.

Der foreligger intet om, at der kom nogen hjælp fra Neble, men i en lederartikel 31. maj 1928 omtalte han, hvorledes F., »da Ingerslew stod udstødt, fattig og hjælpeløs, tog hans sag op for domstolene og to gange rejste til Amerika for hans forsvar«.

Efter at slaget var tabt i Haag, prøvede Bast og hans tilhængere, navnlig forfatteren, overretssagfører Palle Rosenkrantz, at få hans sag genoptaget, men fik afslag af Østre Landsret 30. januar og Højesteret 14. marts 1928. Samtidig skrev Rosenkrantz bogen »Biskop Bast og de fattiges penge«, hvori han fremstiller dommen af 19. marts 1926 som et justitsmord. Hovedparten af denne bog blev oversat til engelsk under titlen »Bishop Bast and the Poor People's Money«, ³⁸ der blev fremlagt på generalkonferencen i Kansas City i maj 1928. Oversætteren (og udgiveren) var den tidligere nævnte pastor P. M. Petersen, nu Perth Amboy, N. J., der i et brev af 18. januar 1928 til F. M. North giver udtryk for sin utilfredshed med den måde, hvorpå Basts sag hidtil er blevet ført, medens han ikke er i tvivl om, at F. påny vil sørge for at have sine »bataljoner« formeret: »Hr. N. N. sagde til mig, da han var hos mig: Hvis Bast havde haft en sagfører som Fabricius, ville tingene have set anderledes ud«.

Palle Rosenkrantz, der var en meget produktiv forfatter, leverede også nogle personalhistoriske arbejder, der blev stærkt kritiseret for deres unøjagtighed, og nævner selv i bogen om Bast, at han havde taget fejl i sin bog »Når en dommer tager fejl«. I bogen om Bast giver han en grotesk forvrænget fremstilling af sagen og undlader bl.a., skønt den fremkom i foråret 1928, at nævne både dommen af 9. december 1926 i I.'s erstatningssag med dens kritik af Bast m.fl. og kirkeretskendelsen i Haag af 12. marts 1927. Iøvrigt oplyser han i bogen, at Basts egen forsvarer, Wreschner, anser ham for at være uoprigtig og uvederhæftig og ikke har ønsket at beskæftige sig med genoptagelsessagen. ³⁹ Med hensyn til F., der med rette betegnes som »manden for det hele«, synes Rosenkrantz med urette at gå ud fra, at han også havde tilrettelagt straffesagen. I sit forord til den engelske oversættelse præsenterer Petersen »Baron« P. R. – det med »baronen« var jo egnet til at gøre indtryk på amerikanerne – som »a distinguished Danish author and lawyer«, hvis bog i Danmark har »created a profound impression and a powerful reaction in Bishop Bast's favor«, hvilket er urigtigt, eftersom den blev mødt med tavshed (der ses ikke at foreligge en eneste anmeldelse) – man var så vant til Rosenkrantz' skrivelser, at ingen tog ham alvorligt. ⁴⁰

Den 1. maj 1928 åbnede generalkonferencen i Kansas City, der skulle afgøre Basts og I.'s skæbne. Downey og North glimrede ved deres fraværelse, hvorimod F. var til stede. Forinden havde han måttet søge optagelse i Metodistkirken, da han ellers ikke kunne få adgang til generalkonferencen. Af et brev af 16. februar 1928 til Hans Jensen fremgår, at dette skete efter indtrængende opfordring fra ansvarligt

sted, for at han kunne fungere som anklager mod Bast på generalkonferencen – en opfordring som han trods store betænkeligheder efterkom for ikke at svigte i det afgørende øjeblik.⁴¹ I sine erindringer skriver han, at han »fremskaffede de fornødne papirer i så henseende, men ingen metodistpræst i Danmark vovede at optage mig, og jeg måtte derfor straks efter ankomsten til New York drage af sted op til det nordligste Minnesota for at finde en ung præst, som var modig nok til at optage denne Lucifer eller ærkeskurk i kirken. Han var nordmand, og han hed Holm⁴² og var en yderst tiltalende og frisk personlighed, som ikke frygtede nogen, når det drejede sig om, hvad han kunne se var ret og sandhed, og fra ham drog jeg så sydpå til Kansas City« efter først at have besøgt Bartholomew i hans hjem i Edgartown i Massachusetts.

Til behandling af Bastsagen nedsatte generalkonferencen en domstol af 17 fremtrædende amerikanske præster under ledelse af biskop Francis McConnell, Pittsburgh. Som forsvarer for Bast udpegedes hans forsvarer i Haag, Diefendorf, medens en præst fra Chicago ved navn Fred D. Stone blev anklager. Han havde kun haft et par uger til at sætte sig ind i sagen, hvilket naturligvis var ganske utilstrækkeligt, og prøvede derfor at få F. valgt til at fungere sammen med ham. Dette protesterede Diefendorf imod – han vidste jo, hvor farlig for Bast F. var, den mand, der, som han under proceduren udtrykte sig, var »the »brains« of this entire movement« og »the directing spirit«. For ikke at risikere en måske skæbnesvanger udsættelse nøjedes F. derfor med at hjælpe Stone med tilrettelæggelsen af den omfattende skriftlige dokumentation.

Den 17. maj – samme dato på hvilken Bast 8 år tidligere var blevet valgt til biskop – faldt dommen, der stadfæstede kendelsen fra Haag og afsatte Bast som biskop, men lod ham forblive som præst – en uklar afgørelse, der tydeligt vidnede om den magtkamp mellem biskoppernes parti og de mere demokratisk sindede metodister, herunder retskomiteen, som prægede generalkonferencen, der bl.a. vedtog at nedlægge flere bispeembeder samt at en suspenderet biskop ikke for fremtiden kunne oppebære fuld løn, således som Bast havde gjort, samtidig med at I. og hans familie knapt havde haft til det tørre brød. Bedre blev det ikke af, at generalkonferencen, da dommen under åndeløs stilhed blev læst op, kun fik at vide, at Bast var dømt for »uforsigtig og upræstelig opførsel«, men intet om, hvad det var han var fundet skyldig i! I en kommentar til dommen udtalte Kyed Nielsen til Politiken 18. maj, at »det forekommer mig en selvmodsigelse, at en mand kendes værdig til at være præst i den metodistiske kirke, når han samtidig ved

dom erklæres uværdig til at beklæde biskopseembedet ... Dommen afspejler de voldsomme brydninger, som denne sag har skabt på general-konferencen, og har stærkt præget af et kompromis. Når dommen, trods den voldsomme propaganda for Bast, går ham imod på alle de tre rejste anklagepunkter, skyldes det sikkert ikke mindst det store og grundige arbejde, som er udført af overretssagfører Fabricius«. Nationaltidende skrev s.d., at Metodistkirken nu havde afsluttet sagen i overensstemmelse med den afgørelse, som de danske retsmyndigheder traf, og at samtlige ansvarlige instanser herefter havde fastslået Basts skyld: »Basts »martyrium« ... har varet alt for længe. Men det er nu *endt*. De kræfter, der fra forskellig side har været sat ind på at hævde dommens karakter af et *justitsmord*, kan herefter vie sig bedre og nyttigere opgaver«, hvilket klart hentyder til bl.a. Rosenkrantz' bog.

Forud for afgørelsen havde biskop McConnell, i overensstemmelse med en vedtagelse i bisperådet, mod anklagerens protest afvist at behandle de anklagepunkter, som kirkeretten i Haag ikke fandt beviste, og som bl.a. drejede sig om Basts misbrug af amerikanske kirkemidler. Denne afgørelse ville utvivlsomt være blevet underkendt, hvis sagen som helhed var blevet appelleret til retskomiteen. Bast undlod imidlertid at appellere, og anklageren havde ikke ret til det. F. prøvede at få retskomiteens principielle afgørelse af dette spørgsmål, men komiteen erklærede, at sagen måtte betragtes som definitivt afsluttet, når Bast ikke appellerede.

Var præstedomstolens dom over Bast således uklar, kom retskomiteens afgørelse vedrørende I. til gengæld ikke til at savne noget i retning af klarhed. I. havde ikke selv appelleret til generalkonferencen – som hans forsvarer, Duckert, allerede i 1925 havde påpeget, var en ordinær appel håbløs som følge af det mangelfulde appelgrundlag –, men Duckert havde på hans vegne i samarbejde med F. ekstraordinært henvendt sig til konferencen i en skrivelse af 17. marts 1928, hvori han plæderer for genindsættelse af I., der »har lidt mere end nogen anden, som jeg kender eller har hørt om, blot fordi han forsvarede kirkens love og ære til det yderste«, og som først og fremmest er én stor anklage mod Blake.⁴³ Han slutter med at skrive, at dette bliver hans sidste officielle handling, da han er for svag til at udrette mere – den 18. maj, dagen efter Basts afsættelse, døde han.

Den 29. maj vedtog generalkonferencen retskomiteens udførlige kendelse af 26. maj, der blev et tilintetgørende nederlag for I.'s gejstlige dommere. Den erklærede i utvetydige vendinger »årskonferencen« i februar 1925 for ulovlig og dens afgørelse for en nullitet, eftersom det, I. var blevet anklaget for, hverken var en overtrædelse af statens eller

kirkens love eller af god moral, og indstillede hans genindsættelse som medlem af og præst i Metodistkirken. Hvad specielt angik anklagen mod I. for at have anmeldt Bast til de borgerlige myndigheder hedder det, at kirken naturligvis ikke, således som Blake havde hævdet, kræver, at man i tilfælde af forbrydelse først skal henvende sig til forbryderen og dermed varsko ham eller til de kirkelige myndigheder og derved forsøge at dække over forbrydelsen, i hvilken forbindelse retskomiteen tørt konstaterer, at Bast blev tiltalt ved en dansk domstol, kendt skyldig i forbrydelse og idømt fængselsstraf.⁴⁴

Endvidere vedtog konferencen en anden kendelse fra retskomiteen, der omstødte eksklusionen af lægmændene 16. januar 1925. Duckert, som dengang også havde været forsvarer for dem, havde medtaget dem i sin skrivelse af 17. marts 1928, og desuden havde de selv i en skrivelse af 31. marts (naturligvis udarbejdet af F.) henvendt sig til generalkonferencen med anmodning om genindsættelse og erstatning. Det oplyses heri, at de efter klagen til rigsadvokaten af 15. oktober 1924 »blev udsat for en forfølgelse uden lige. Biskop Bast og hans venner gjorde alt for at skade os også i vort borgerlige erhverv«.

I sine erindringer skriver F., at han, efter at være blevet afvist af præstekomiteen, sammen med Bartholomew gik til retskomiteen, der bestod af over 20 højesteretsdommere og højesteretsadvokater rundt om fra staterne samt af 2 juridisk uddannede gejstlige, hvoraf Bartholomew var den ene.» Vi forklarede dem korteligt situationen, hvorefter de åbnede deres døre for mig på vid gab, og så førte jeg sagen for denne retskomite i de følgende uger med afhøring af alle dens hovedpersoner, og jeg skal sent glemme hr. Blake, der ordentligt kom til at svede, da han skulle stå til regnskab for, hvad han havde præsteret, også i relation til mig, og juristernes vrede, da jeg havde ført mine beviser. Jeg havde også nu fået justitsministeriets tilladelse til at føre alle de originale akter [i straffesagen mod Bast] til Amerika, og en af de danske konsuler fra det danske generalkonsulat i New York,⁴⁵ som var edsvoren translatør, kom til Kansas City med hele aktsamlingen for at kunne være til rådighed under dokumentationen. Jeg havde således hele mit bevismateriale i fuldendt orden ... og Bast turde ikke benægte rigtigheden af et eneste af de mange tusinde dokumenter...«.

Derefter blev »spørgsmålet om betaling af mine rejseudgifter forelagt generalkonferencen. Selv kunne jeg intet sige, for kun delegater kunne føre ordet, men jeg var naturligvis til stede, og jeg sad i den fornemste tilhørerloge sammen med den berømte John Mott, som var metodist. En af delegaterne ... spurgte, hvem der havde bedt »this chasing lawyer« om at komme til stede, og Bartholomew, som på det

tidspunkt var på vej ned fra talerstolen til sin plads, vendte sig om og sagde med høj røst: »I did«, og så bølgede diskussionen frem og tilbage. Jeg hviskede til John Mott, at det dog i grunden var for galt, at jeg ikke kunne få ordet, men han trykkede min hånd og sagde blot: »Don't you worry«, og derefter vedtog generalkonferencen ... at mine udgifter skulle betales, og jeg fik besked om at henvende mig desangående på kirkens hovedkontor, når jeg kom til New York, og så var slaget endt«. *John Raleigh Mott* (1865-1955), der i 1946 modtog Nobels fredspris, var en af verdensmetodismens fornemste og mest tiltalende personligheder, der også havde haft stor betydning for f.eks. KFUM i Danmark. Hans håndtryk og de ledsagende ord fortæller en del.

F.'s oplysning om, at regnskabet time nu var kommet for Blake, bekræftes af et brev af 29. maj 1928 fra Bast til F. M. North, hvori det hedder, at »Blake is persecuted severely: The Lord keep and bless him«! Endvidere fremgår det af generalkonferencens akter, at Bartholomew indgav en formel klage over Blake i anledning af Duckerts skrivelse af 17. marts. Blake blev imidlertid reddet af sine gejstlige kolleger, der henviste til, at han havde befundet sig i en situation uden fortilfælde og havde handlet efter bedste overbevisning. At klagen dog ikke havde været helt uden virkning kan måske udledes af den kendsgerning, at han blev forflyttet til Indianapolis, hvilket næppe har været ment som et avancement.

Til efterfølger for Bast udpegedes generalkonferencens generalsekretær, den tidligere nævnte Raymond J. Wade, der på konferencen blev valgt til biskop. Samtidig medførte Basts fald, at hovedsædet for det nordeuropæiske bispedømme på initiativ af bl.a. den svenske delegerede Theodor Arvidson, der havde været en af Basts våbendragere, og som i 1946 efterfulgte Wade som biskop, flyttedes fra København til Stockholm, hvor det stadig befinder sig. Det skete mod de danske delegeredes protest, men var sagligt velbegrundet for så vidt som der var flere metodister i Sverige (og Norge) end i Danmark.⁴⁶

Efter at generalkonferencen var forbi, fulgte en ny sejr for F., idet »Evangelisk Tidende« den 21. juni trak alle beskyldninger mod I. i Baltimoresagen tilbage og gav ham fuld oprejsning.

Generalkonferencens afgørelser betød, at Bast og I. nu pludselig ville komme til at stå som sideordnede præster herhjemme, hvilket naturligvis var en umulig situation. Stemningen på de danske metodisters årskonference i Svendborg i juli 1928 var derfor mere end spændt. Det endte med, at Bast trådte ud af Metodistkirken – officielt frivilligt, men det var blevet ham betydet, at man var parat til i givet fald at rejse nye anklager imod ham.

I. fik bevilget et års orlov med henblik på at blive overført til USA, når den ved Højesteret verserende retssag var afsluttet og hans økonomiske forhold afklaret. Jerusalemskirken menighed ville ganske vist gerne have haft ham tilbage som præst, men forholdet til de øvrige danske præster, der i sin tid havde dømt ham med urette, var af en sådan karakter, at et fremtidigt samarbejde måtte anses for en psykologisk umulighed.

Med hensyn til lægmændene fremgår det af et brev af 30. juli 1928 fra F. til den kommission, den såkaldte »Denmark Commission«, som generalkonferencen havde nedsat til at ordne de praktiske konsekvenser særlig i økonomisk henseende af Bastsagen m.m., at der den 29. juli efter anmodning fra biskop Wade afholdtes et møde i Jerusalemskirken mellem ham og lægmændene, hvor også F. var til stede. Han giver i brevet efter henstilling fra Wade en udførlig fremstilling af deres heroiske kamp og skriver til sidst, at »jeg vil aldrig glemme den ånd, der prægede disse mænd under alle de møder, som vi har holdt i mit hjem gennem de sidste fire år« – F.'s kontor lå samme sted som hans privatbolig Christian IX's gade 7 i København, hvor han benyttede spisestuen til større møder –». Jeg glemmer aldrig gamle L. C. Hansen aftenen før retssagen mod Bast, hvor de alle mødte som vidner. Efter en alvorlig tale bøjede han sit hoved og bad for. Det hører til mit livs smukkeste minder«. At Wade, med hvem F. også forhandlede i sit hjem den 31. august, påskønnede hans indsats i det hele taget fremgår af et brev til ham af 17. oktober, hvori Wade ligesom tidligere Nicholson takker for hans »courtesy and fairness«.

Landsretsdommen fra 1926 i I.'s erstatningssag blev som nævnt appelleret til Højesteret af Metodistkirken, der havde valgt en af højesteretsskrankens skrappeste procedører, højesteretssagfører H. H. Bruun (også kaldet »Hårde Henrik«) til at repræsentere sig, medens højesteretssagfører Martensen-Larsen beskikkedes som advokat for I., idet dengang kun højesteretssagførere kunne møde for Højesteret. Reelt var det imidlertid F., der førte sagen også for Højesteret, hvilket han fik mulighed for som følge af, at retten (hvilket kun sjældent er sket i nyere tid) bestemte, at sagen skulle behandles skriftligt – hvorfor, fremgår ikke af akterne i Højesterets arkiv. Medvirkende hertil har utvivlsomt været sagens usædvanlige omfang og særegne karakter, herunder de internationale aspekter, samt den omstændighed, at både procedure og vidneafhøringer ved Landsretten forelå i stenografisk referat. Fra et historisk synspunkt er det et stort held, idet forholdet herefter er det her i landet formodentlig enestående, at proceduren i begge instanser er bevaret. Manglen på stenografiske referater i danske

retssager i almindelighed var netop grunden til, at højesteretssagfører Th. Thorsteinsson, der i sin tid udsendte en serie bøger under titlen »Fra fremmede retssale«, måtte indskrænke sig til *fremmede* retssale, således som det fremgår af hans forord til 5. samling fra 1957, hvori han kritiserer den danske skødesløshed på dette område.

I sine erindringer skriver F., at det var ham, der havde udarbejdet alle Martensen-Larsens indlæg (der tillige med Bruuns indlæg findes blandt F.'s efterladte papirer), hvilket også fremgår af samtidige breve fra ham, ligesom det bestyrkes af stilen i indlæggene. Påfaldende er det også, at sagen øjensynlig har voldt Bruun betydelige kvaler, således at han først den 24. oktober 1927, efter 3/4 års forløb, kunne fremlægge sit 1. indlæg, skønt han ellers var et hurtigt hovede, hvorefter Martensen allerede 12. december fremlagde »sit« 1. indlæg på ikke mindre end 95 maskinskrevne foliosider – en hurtighed, der svarer godt til, at F. f.eks. på rekordtid (ca. 1 måned) havde tilvejebragt det omfattende trykte engelsksprogede anklagemateriale til kirkeretten i Haag. Den 5. marts 1928 blev sagen optaget til dom, i hvilken anledning Nationaltidende 8. marts skrev, at »under tilrettelæggelsen har pastor Ingerslew været kraftigt støttet af overretssagfører Fabricius«.

Som følge af sagens omfang nåede Højesteret ikke at afsige dom, inden generalkonferencen i Kansas City i maj annullerede den eksklusion af I. i 1925, der var grundlaget for den ham ved landsretsdommen tillagte erstatning, og sagen blev derfor reassumeret. Den 22. januar 1929 faldt dommen, der formelt fremtrådte som en stadfæstelse af Landsrettens dom og altså tilkendte I. en erstatning på 40.000 kr., men i realiteten var en skærpelse, fordi *begrundelsen* var en anden, nemlig godtgørelse for den ved »den ugyldige og urigtige kendelse af 20. februar 1925 ... gennem et længere tidsrum bevirkede forstyrrelse i hans økonomiske forhold«.

At sagen blev behandlet skriftligt indebærer, at også dommernes egenhændige vota er bevaret. Det fremgår heraf, at kun een af dommerne ikke ville give I. erstatning. Hans betragtninger blev imidlertid fejlet til side i det følgende votum af en kollega, der med speciel henvisning til et af F. indhentet responsum fra Bartholomew skrev, at »I. er afskediget ved hjælp af en ulovlig domstol, der fungerede på ulovlig måde og anvendte ulovlige midler og en ulovlig regel« og lededes »af en præsident, biskop Blake, der erklærer, at dens (konferencens) sprog er dansk, hvorfor I. ikke må tale engelsk til ham, men senere erklærer, at han ikke forstår dansk!! ... I. har sikkert ganske ret, når han siger, at da han skrev under på klagen (ikke til rigsadv. men til Amerika) var han klar over, at det betød hans dødsdom. Han vidste jo, hvem han

havde imod sig *og kendte den kirkelige politik*. Ja deri ligger netop humlen. Hidtil havde der ikke været en eneste methodistisk biskop, der ikke stod med uplettet karakter lige til sin død, og nu skulle de have skandale med biskop Bast. Dette var selvfølgelig nok til at biskopperne Nuelsen og Blake m.m.fl. mente, at skandalen for enhver pris måtte undgås, og optrådte som de gjorde, hvorved navnlig Blake, synes det mig, er kommen langt ud over hæderlighedens grænser⁴⁷.

I sine erindringer skriver F., at I. »havde ret, han havde handlet ret, og alt, hvad han sagde til mig under vort allerførste møde viste sig at være sandhed ord til andet, så jeg kunne afslutte hele denne yderst bevægede sag med at sige til C. B. Henriques: »Kan De se – sandheden sejrede alligevel«. »Ja«, sagde Henriques, »det er undtagelsen, der bekræfter reglen«. »Ja, det kan man naturligvis nok sige«, sagde jeg, »og der er en ting til, som jeg vil sige, og det er, at jeg hverken kan eller vil tage sådan en dyst igen«. »Næh«, sagde Henriques, »det forstår jeg, men bevar mig vel, hvor var det godt gjort«.« En anden kollega, overretssagfører Peter Paulsen, som F. tilfældigt traf nogle år senere, og som havde overværet en del af proceduren i Landsretten og siden da fulgt sagens videre udvikling »sagde til mig på sit brede sønderjyske: »De burde Fanden tage mig bespises på Prytaneion«.« Selv betegner F. sagen som den i alle henseender største og mest afgørende begivenhed i hans liv,⁴⁸ foruden at den havde været en enorm belastning for ham både fysisk og psykisk. At han overhovedet havde kunnet gennemføre den er næsten utroligt. I biskop Wades tidligere nævnte redegørelse fra 1960 hedder det, at det er umuligt at beskrive den spænding og det anstrengende arbejde, der var forbundet med denne sørgelige sag (hvoraf han jo endda kun havde oplevet en lille brøkdel), og at biskop Nicholson efter sigende aldrig forvandt den belastning, som Haagprocessen havde været for ham – og den varede dog kun i nogle uger, medens F. holdt ud i 5 år for at redde en uskyldig dømt, hvis sag han uden tøven havde antaget sig, og det for egen regning og risiko.⁴⁹ Økonomisk betød sagen hans ruin, således at han bagefter måtte begynde næsten helt forfra med sin advokatforretning. Alt i alt er der god grund til at tro, at F.'s indsats i denne sag er den »mest monumentale og idealistiske enkeltmandspræstation i sandhedens og rettens tjeneste, der nogen sinde er set fra en dansk advokats side«. ⁵⁰

I april 1929 rejste I. tilbage til USA, hvor Wade havde lovet at være ham behjælpelig med at få et præsteembede svarende til det, han havde haft ved Jerusalemskirken. Det viste sig imidlertid ved hans ankomst til

New York, at ingen kendte noget hertil, og først efter mange vanskeligheder, og efter at sagen havde været omtalt i den amerikanske presse lykkedes det ham i september 1929 at få et beskeden embede i Grant City, Missouri. Også i de følgende år skulle det vise sig, at hans trængsler langt fra var forbi – den årelange propaganda for Bast havde sat sine spor, og mange metodister havde utvivlsomt haft svært ved at sluge den ydmygelse, som Bastsagen havde været for kirken. Af breve fra I. til Wade af 1. marts og 10. april 1943 fremgår visse distriktsforstanderes fjendtlige optræden over for denne mand, som der havde været så meget vrøvl med, og en biskop sagde lige ud til ham, at hvis han lovede at brænde alle sine papirer vedrørende denne sag, ville biskopperne have meget lettere ved at finde det rette embede til ham! I et brev af 3. marts 1952 til biskop Ivan Lee Holt i St. Louis, Missouri, skriver han endog, at han lige siden sin tilbagekomst til USA har levet i en slags mareridt.

Efterhånden som de, der selv havde oplevet sagen, forsvandt, lysnede det dog. Efter at have gjort tjeneste i forskellige kirker i Missouri tog I. sin afsked i 1960, men vedblev dog med at vikariere som præst indtil han var over 80 år gammel, også af økonomiske grunde, idet hans økonomi trods hans spartanske livsførelse var meget stram, således at hans børn f.eks. selv havde måttet klare deres uddannelse. I de officielle fortegnelser over de forskellige præsters anciennitet udelod man længe de 9 1/2 år, han havde været i Danmark, og undlod at nævne hans genindsættelse med tilbagevirkende kraft i 1928, men det blev omsider rettet. Tilbage stod, at han ikke fik nogen pension for disse år, men også dette blev der rådet bod på, og det på selve jubilæumsgeneralkonferencen i 1984, der ifølge en officiel skrivelse til ham af 18. maj 1984 fra »Board of Pensions of the United Methodist Church« enstemmigt tildelte ham en pension »designed to recognize and honor you, personally and individually, for your exceptional service to our Church« – med denne totale oprejsning var 60 års kampe og lidelser forbi.

I sine erindringer udtrykker F. sin skuffelse over, at han bortset fra et par julekort intet hørte fra I. efter hans afrejse til USA i 1929, skønt aftalen var, at han »derovre fra« efterhånden ville »sende mig, hvad han formåede, så jeg dog kunne få i det mindste noget vederlag for det arbejde, der havde reddet ham fra undergang«. Det foran antydede om alt, hvad I. måtte gennemgå efter sin tilbagekomst, giver noget af forklaringen herpå. I et interview i 1975 sagde han, at blot det at tænke på kampårene i Danmark var ham en sådan pine, at han var nødt til at beskæftige sig så lidt som muligt hermed for ikke at gå til grunde. Ærekær som han var har han måske også følt sig trykket af den ubetaleli-

ge taknemmelighedsgæld, hvori han stod til F. At han imidlertid ikke havde glemt ham fremgår af et brev til forfatteren af 11. december 1976, hvori han omtaler ham som »the greatest and best man that I have known«. Det samme gav han udtryk for under forfatterens besøg i hans hjem i Hannibal, Missouri, i 1977, på hvilket tidspunkt han stadig var fuldkommen vital og åndsfrisk.

Anledningen til det nævnte interview i 1975 var en artikel i det af Metodistkirkens »Commission on Archives and History« udgivne tidsskrift »Methodist History«, oktober 1973 »Anton Bast: The Poor Man's Preacher of Copenhagen« af en historisk interesseret metodistpræst i Cheyenne, Wyoming, ved navn Donald Carl Malone, der hovedsagelig hvilede på den engelske oversættelse af Rosenkrantz' bog, hvoraf et eksemplar var havnet i et lokalt bibliotek, og amerikanske metodistiske kilder i samme retning, og derfor stillede I. i et dårligt lys. At Malone selv var utilfreds med Rosenkrantz' bog fremgår af en note til artiklen, hvor han betegner den som upålidelig og »poorly organized«, ⁵¹ hvilket gør det nærliggende at spørge, hvorfor han så benyttede den. Som han imidlertid skrev i et brev til en søn af I. ⁵² havde han haft vanskeligheder med at finde tilstrækkeligt kildemateriale – han »ville gerne have stillet Bast i et godt lys, men kendsgerningerne stillede ham i et dårligt lys«! Efter at være blevet bekendt med supplerende materiale skrev han i januar 1976 i samme tidsskrift en ny artikel »John P. Ingerslew and the Bast Case«, der giver et helt andet billede.

Rosenkrantz' bog er også blevet benyttet af andre, jfr. ndfr. Det synes at være en beklagelig kendsgerning, at Metodistkirken aldrig åbent har indrømmet sine fejl i denne sag og i mange år så vidt muligt søgte at feje den ind under gulvtæppet. Det gælder også her i landet (hvor f.eks. I.'s og lægmændenes oprejsning på generalkonferencen i 1928 aldrig blev omtalt med et ord i de metodistiske publikationer), ikke mindst de danske metodisters førende historieskriver i nyere tid, den tidligere nævnte metodistpræst Niels Mann, der døde i 1982, 93 år gammel, og som i 1925 var med til uberettiget at dømme I. Han havde i et brev af 18. januar 1923 til Bast skrevet, at »tiden nu er inde til at standse Ingerslew« og i et andet brev af s.d. til Gaarde, at »den anklagede har altid pletten på sig til frikendelsen, og trods frikendelsen kan han aldrig vaske sig ren for, at han var for en domstol« – ord, hvis sandhed I. kom til at føle. I samleværket »Danmarks Frikirker« 1952-58, hvori Mann har skrevet afsnittet om Metodistkirken, hedder det således blot om Bast, at han »udførte et kolossalt arbejde, og hans navn var kendt ikke alene over hele landet, men også et godt stykke udenfor. På grund af forskellige forhold måtte Anton Bast nedlægge

sine embeder i 1928 og trådte også ud af kirken«. I »Kristelig Talsmand« 11. november 1960 bragte han som redaktør en hyldestartikel om Bast, som han mindes »med glæde og tak«, uden overhovedet at nævne, hvorfor han »fratrådte sit arbejde i Metodistkirken i 1928«. Det gjorde han heller ikke i en artikel om Metodistkirken i Danmark i det amerikanske »Encyclopedia of World Methodism« fra 1974. I en specialartikel om Bast i samme leksikon skriver han (sammen med en anden forfatter), at »en lille gruppe« inden for Jerusalemskirken anklagede Bast for uærlighed i pengesager, og at han 19. marts 1926 blev dømt på et meget omdiskuteret grundlag (men ikke et ord om Haagkendelsen). Litteraturfortegnelsen til artiklen omfatter blot det officielle referat af generalkonferencen i 1928, den engelske oversættelse af Rosenkrantz' bog samt F. D. Leete »Methodist Bishops« fra 1948, der kun indeholder et par linier om Bast, men som i sin litteraturfortegnelse også henviser til denne oversættelse!

Det synes dog som om de amerikanske metodister nu har fået sagen så meget på afstand, at de er i stand til at se fordomsfrit på den. Medens de danske metodister ikke har ønsket at give adgang til deres materiale om denne sag, mødte forfatteren den største åbenhed og beredvillighed under sine besøg i Metodistkirkens arkiver først i 1977 i den lille by Lake Junaluska, North Carolina, hvor den nævnte »Commission on Archives and History« og det meste arkivmateriale dengang havde til huse, og derefter i 1978 på Drew University i Madison, New Jersey, hvor alt arkivmateriale blev samlet i 1982. I dette materiale indgår bl.a. en særlig »Ingerslew Collection«, der omfatter en række af I.'s efterladte papirer. Det var også kommissionens daværende generalsekretær og redaktør af »Methodist History«, dr. John H. Ness, der sammen med en arkivar optog det tidligere nævnte interview i 1975, og som senere sammen med andre bidrog til at få I.'s pensionsspørgsmål løst.

Det er endelig værd at bemærke, at således som Metodistkirken er organiseret i dag, er en gentagelse af Bastaffæren næppe tænkelig. Bl.a. er kirkens højesteret, nu kaldet »The Judicial Council«, en permanent og uafhængig institution, medens den tidligere retskomité »Committee on Judiciary« kun fungerede, når generalkonferencen samledes hvert 4. år.⁵³

1. I sin essaysamling »Fra Hakon Jarl til Ekofisk og andre essays« (1981) s. 40 omtaler den tidligere formand for det danske sagførerråd og senere advokatråd, højesterets-sagfører dr. jur. Bernt Hjejle »kommercialiseringen af advokatens virke« i nutidens Danmark.

2. F.'s erindringer (hvoraf brudstykker er gengivet i forfatterens bog »Træk af dansk Musiklivs Historie m.m. /Omkring Etatsraad Jacob Christian Fabricius' Erindringer«, 1975) og øvrige efterladte papirer, herunder navnlig materiale vedr. den ndfr. nævnte erstatningssag, er i forf.'s eje. Den del af erindringerne, der er gengivet i nærv. artikel, er fra 1952.
3. I 1983 udkom en dansk-norsk-svensk oversættelse af »The Book of Discipline of The United Methodist Church 1980« under titlen »Metodistkirkens lære og kirkeordning«.
4. Biskop Edwin H. Hughes i en tale 22. maj 1920, gengivet i »The Daily Christian Advocate« 25. maj 1920 og i det officielle danske metodistblad »Kristelig Talsmand« 2. juli 1920.
5. Fremgår af biskop Wades ndfr. nævnte redegørelse fra 1960 (hvori det også anføres, at Bast som biskop efter sigende var den næsthøjeste lønnede person i Danmark!). – I en ikke offentliggjort artikel, som F. skrev i Kansas City, efter at generalkonferencen i 1928 var forbi, hedder det, at »gammel tradition kræver, at enhver vedtagelse af biskoppernes råd skal være enstemmig, og alle biskopper er sidestillede. Ingen er overordnet. Det er den biskoppelige Metodistkirkes Akilleshæl – det var det, der gjorde det muligt for Bast at manøvrere som sket«. Også i sin procedure i erst.sagen nævnte F., at biskopperne var ligestillede.
6. Både den danske og den engelske udgave slutter således med en groft misvisende statistik over Centralmissionens samlede indtægter, jfr. nærmere »5 år hos biskop Bast« (1925) s. 36 ff.
7. Udnævnelsesbrev af 29. maj 1913, underskrevet af guvernør Samuel D. Felker og »Secretary of State« Edward H. Pearson.
8. Jfr. »5 år hos biskop Bast« s. 24.
9. Det ndfr. nævnte interview, optaget af repræsentanter for Metodistkirkens »Commission on Archives and History«.
10. Erkl. af 6. dec. 1922, fremlagt i erst.sagen. F. har i sit eksemplar af ekstrakten ironisk noteret: »Ingen kan give sig selv attest for hæderlighed«!
11. Kendelse af 12. dec. 1923, fremlagt i erst.sagen. I sin partsforklaring i denne sag udtalte I., at »hele suspensionssagen var et arrangement for at få mig kneblet og ødelagt«.
12. Randers Amtsavis oplyser 25. august 1911, at F. »i den tid, han har opholdt sig i Randers«, har været »den flittigste medhjælper i retshjælpen for ubemidlede, og adskillige mennesker er ved hans bistand bleven hjulpen over økonomiske vanskeligheder. Tillige har han flere gange arrangeret velgørenhedskoncerter til støtte for nødlidende«.
13. I sin erindringsbog »Shawlaw« (1978) s. 27 omtaler Bernt Hjejle de fleste daværende danske advokaters mangelfulde engelskkundskaber og kontakt med den engelsktalende verden (engelskundervisningen efter den før 1903 gældende skoleordning var jo også minimal, således at F. i det væsentlige selv havde måttet lære sig engelsk, hvilket gør det særlig bemærkelsesværdigt, at han var i stand til at procedere på dette sprog).
14. Duckert var oprindelig en stor beundrer af Bast og hans arbejde med Centralmissionen, således som det fremgår af et lille skrift fra 1916 »Centralmissionen« (32 s.), der fremtræder uden forfatternavn, men som er skrevet af ham. Senere skrev han bl.a. bogen »Vejen, sandheden og livet« (Thaning & Appels forlag, Kbhvn. 1924).
15. I et brev til I. af 6. maj 1924 skriver Downey i forståelse med North, at sagen »hverken med hensyn til formen eller kendsgerningerne er rede til forelæggelse for

- generalkonferencen«, og den 19. maj meddeler »The Daily Christian Advocate«, at bl.a. Basts »karakter« blev godkendt 16. maj. I »5 år hos biskop Bast« s. 159 ff fortæller I. om sine oplevelser under denne Amerikarejse.
16. Engelsk oversættelse i »The attacks on the Central Mission and its leader«, 1924 (findes i Det kgl. Bibliotek).
 17. Klagen er (med enkelte trykfejl) aftrykt i Palle Rosenkrantz' ndfr. nævnte bog under overskriften »Orsfg. Fabricius' klage«.
 18. Citeret fra »Biskop Bast og hans anklagere« (1925), jfr. endv. »5 år hos biskop Bast« s. 182.
 19. Politiken bringer 20. februar 1925 en (delvis fejlagtig) forsideartikel med overskriften »Pastor Ingerslew og biskop Bast/Årskonferencen afgør i dag pastor Ingerslews fremtidige stilling i menigheden. Judas, der solgte sin Herre for tredive sølvpenge«.
 20. Udh. her. – På linie hermed fortalte I. i sin partsforklaring i erst.sagen, at Bast efter direktionsmødet i december 1922 havde sagt til ham: »Jeg skal love dig, at hvor hen i verden du end vandrer eller henvender dig, skal du være umuliggjort!«. Iøvrigt fremgår det af det officielle referat i »Vor årbog« 1925, s. 70, at forhandlingerne overværedes af dav. distriktsforstander Th. Arvidson fra Gøteborg, der »udtalte, at de danske brødres kampe også var de svenskes«, og af distriktsforstander Edv. Sandberg fra Oslo, der »udtalte sig på lignende vis« (A. deltog senere i Haagprocessen som sekretær for Basts forsvarer). I en redaktionel notits i »Kristelig Talsmand« 27. februar 1925 hedder det, at Blake »vandt alles hjerter ved den rolige, broderlige måde, hvorpå møderne blev ledet«(!)
 21. Gengivet i »Extract of prosecuting exhibits« (jfr. note 35) s. 273-83.
 22. Hans Jensen (1869-1936) omtales kort i A. Kamp m.fl. »De danskes vej« I (1950) s. 236-38.
 23. S. 4 i Duckerts i note 14 nævnte skrift oplyses det, at »landets konge og dronning« støtter Centralmissionen, og i »Centralmissionen gennem 10 år« s. 21 taler Bast om den »forståelse og gavmildhed« han har mødt »lige fra allerhøjeste sted«.
 24. I et brev af 22. april 1925 til Hans Jensen skriver F. a propos denne pjece, at han er træt, ikke blot af det meget arbejde, men også »i sindet af at møde al denne løgn og alt dette svineri fra sådanne kredse« og peger på det sørgelige i, at Danmark »gang på gang skal kunne møde op med forbrydere af internationalt format. Først landets justitsminister i 1908, så dets almægtige finansmand i 1922« og nu til sidst Bast, hvem han i sine erindringer betegner som »en blændende journalistisk begavelse« men samtidig »en helt igennem amoralsk person«. I sin ndfr. nævnte redegørelse fra 1960 betegner biskop Wade Bast som »probably the ablest preacher Scandinavia had produced«.
 25. Med henblik på en evt. udgivelse i USA, som dog ikke blev til noget, udarbejdede F. og I. en engelsk oversættelse af »5 år hos biskop Bast« under titlen »Episcopal Corruption Within the M. E. Church«, der findes blandt I.'s efterladte papirer.
 26. Trykt i engelsk oversættelse i »Extract of prosecuting exhibits« (jfr. note 35) s. 265-68. Klagen nævnes ikke i »Vor årbog« 1925, som blot gengiver Basts af F. ndfr. omtalte forslag om en undersøgelseskommision, der som af F. anført blev stemt ned: »Efter en lang og bevæget forhandling ... gik sagen til skriftlig afstemning« – altså ikke noget med håndsoprækning eller navneoprøb – ». Der blev afgivet 15 stemmer for og 16 mod at imødekomme biskop Basts ønske...«.
 27. I et interview i B.T. 20. marts 1926 oplyser Wreschner, at han personligt har måttet gennemlæse 90.000 dokumenter og nu »skal ned til Rivieraen og rekreere mig«. F. –

der ligeledes måtte pløje sig igennem straffesagens akter – skriver også i sit brev af 31. marts 1926 til Hans Jensen om »de 90.000 bilag, der efterhånden hobede sig op hos statsadvokaten«. Iflg. Berl. Tidende 16. marts 1926 var ekstrakten på 3.000 sider (!).

28. I sin procedure i erst.sagen fremhævede F. »den retfærdighed og retsindighed, som Metodistkirkens disciplin er udtryk for fra først til sidst«.
29. Indberetningerne fra Prince og Letcher er modtaget i fotokopier fra General Services Administration, National Archives and Records Service i Washington, D. C.
30. Wreschner, der var specialist i nævningsager, prøveprocederede nogen tid efter for Højesteret, men blev ikke højesteretssagfører, bl.a. fordi han i en artikel i Ugeskrift for Retsvæsen i 1923 havde hævdet forsvarerens ret til at »køre rundt« med nævningene og procedere til frifindelse for sin klient, selv om han personligt følte sig overbevist om hans skyld, hvilket Højesteret misbilligede. – Bast optrådte ikke som vidne i erst.sagen, men fulgte den nøje bag kulisserne. I et brev fra ham af 24. november 1926 til en af North's medarbejdere, en dr. Edwards (der iflg. »Vor Årbog« 1926, s. 144, havde overværet årskonferencen i 1926 som gæst) hedder det: »Publicly I have kept entirely out of the affair, – but of course I have been behind attorney Wreschner.«
31. 20. november 1926.
32. I sine erindringer omtaler F. en engelsk oversættelse af dette stenogram, der imidlertid ikke har kunnet efterspores bortset fra oversættelser af enkelte vidneforklaringer.
33. At der også havde været tale om at rejse anklage mod Duckert i Norge i anl. af hans erklæring af 5. september 1925 (jfr. note 21) fremgår af et brev fra ham i sommeren 1926 »Til den norske årskonferences medlemmer«, hvori det hedder, at »Bastsagen har redet den danske årskonference som en mare«. Anklagen synes dog ikke at være blevet til noget, idet der intet fremgår herom af referatet af årskonferencen i 1926 i det norske metodistblad »Kristelig Tidende«, der blot oplyser, at D. og to andre pensionerede præster talte til konferencen. Og iflg. referatet sst. af årskonferencen i 1927 blev bl.a. D's »karakter« godkendt uden kommentarer.
34. Duckerts kommentar sst. var, at det var »en klog og retfærdig dom«, og han tilføjede, at F. »har ført denne sag med stor dygtighed. For en mand, der står uden for metodistsamfundet, var det uhyre vanskeligt at sætte sig ind i de forskellige kirkelige og religiøse forhold, men han forstod at trænge til bunds.« I sit votum under sagens senere behandling i Højesteret skrev en af dommerne også, at »man [kommer] ikke let til bunds i dette fremmedartede stof.«
35. Et indbundet eksemplar af den pågældende trykte »Extract of prosecuting exhibits«, ialt 380 store sider, tilligemed et bind med »1. Bill of charges 2. Prosecutors speech 3. Auditors report of account«, ialt 101 s., med F.'s notater, findes blandt hans efterladte papirer. Et sæt heraf, indlagt i en kassette, findes også i Universitetsbiblioteket i København, der har forsynet den med den fejlagtige påskrift »Forhandlinger ved kirkeretten i Haag ang. biskop Anton Basts sag«. Som følge af det kolossale tidspres, hvorunder trykningen var foregået, er der en del trykfejl i disse tryksager.
36. Jfr. »Discipline of the Methodist Episcopal Church« 1924, §§ 250 og 251 smh.m. § 246. – At Kyed Nielsens medanklager, Rosendahl, også var en modstander af Bast fremgår af et brev fra ham til F. af 7. maj 1927, hvori han underskriver sig »Deres forbundsfælle fra Haag«.
37. 15. marts 1927.
38. Denne oversættelse synes at være ukendt her i landet og kendes i hvert fald ikke på

Det kgl. Bibl. eller Univ.bibl. i Kbhvn. Den er ikke forsynet med årstal for udgivelsen, men forordet er fra april 1928. Den danske original fremtræder fejlagtigt som udgivet i 1923.

39. I en erklæring af 10. april 1926 i den justitsministerielle sag i Rigsarkivet om Basts eventuelle benådning skrev statsadvokat Gammeltoft, at det ved den kriminelle undersøgelse konstaterede på mange måder vidnede om »en sjælden uvederhæftighed såvel i ord som i gerning.«
40. I et brev af 20. april 1928 til en amerikansk metodist skriver F. M. North dog, at det er blevet ham fortalt, at den danske konge har takket Rosenkrantz for hans bog.
41. Betydningen af F.'s tilstedeværelse på generalkonferencen illustreres af, at han i sin i note 5 nævnte artikel skriver, at stemningen på konferencen i begyndelsen var »helt og fuldt i Basts favør« (jfr. også F.'s skildring i erindringerne af Nicholsons afvisende holdning ved begyndelsen af deres første møde i København i februar 1927). »Bortset fra de enkelte mænd, som kendte sagen på nærmere hold fra København og fra Haag, var det den almindelige mening, at Bast havde været genstand for eksemplær forfølgelse og offer for et justitsmord, øvet mod ham under et middelalderligt retssystem (sic!). Dette var frugten af biskopperne Blake og Nuelsens propaganda, som alle kirkens blade havde givet frit spillerum. Det lykkedes mig at få set denne propaganda nærmere efter i sømmene, og jeg må tilstå, at jeg aldrig har set noget lignende i retning af forvrængning«.
42. H. M. Holm var præst i Perham, Minnesota. Han havde været elev og en mangeårig ven af Duckert, således som det fremgår af hans store nekrolog over D. i »Kristelig Tidende« 1928, s. 261-62, der bekræfter indtrykket af D. som en betydelig og helstøbt personlighed, der hævdede sig over den sektariske snæverhed, der ellers synes at have præget datidens metodisme i de nordiske lande. Det hedder heri, at han »hadde en utpreget sannhets- og rettfærdighetsfølelse ... Hadde han først kommen til en overbevisning om hvilken side var sannhetens og retfærdighedens side, så hjalp det ikke om det så var biskopper eller kirkeledere eller hele verden, der stod på den anden side.« Det var derfor ganske naturligt, at D. også kom i venskabsforhold til F., således som det fremgår af et brev fra denne af 9. juli 1926 til D.'s søn, overretssagfører Haakon D. i Haugesund, og af en versificeret hilsen til D. juleaften 1926.
43. Som bilag til Duckerts skrivelse medfulgte bl.a. en trykt engelsk oversættelse af landsretsdommen af 9. december 1926.
44. Iflg. F.'s i note 5 nævnte artikel var kendelsen affattet af højesteretsdommerne E. A. Morling fra Iowa og John Marshall fra Kansas.
45. Vicekonsul (senere ambassadør) Johan Oluf.
46. Referater af generalkonferencen findes i de officielle »The Daily Christian Advocate« og »Journal of the General Conference« samt i »The Christian Advocate« i New York.

Herhjemme bragte navnlig Politiken ret udførlige referater. Den 19. maj 1928 kunne man således i dansk oversættelse læse en (af F. indtegraferet) lederartikel i »Kansas City Journal« 18. maj, der i anl. af Basts afsættelse, som burde have fundet sted forlængst, tager afstand fra den af Blake og Nuelsen inspirerede kampagne mod den danske »highminded government's courts in this matter ... It is a tribute to the fine sense and spirit of the Danish government if this attitude of certain Methodist leaders in this country shall not destroy for a generation to come the good influence of the church in that European kingdom«. At der var grund til at frygte for metodismens fremtid i Danmark fremgår af I.'s nedfr. nævnte brev af 3. marts 1952 til biskop Holt i St. Louis, hvori han oplyser, at han før sin afrejse fra Danmark havde lejlighed til at

forsvare Metodistkirken over for »a high government official who drew its integrity into question.« Og i et brev af 27. september 1976 til biskop Robert E. Goodrich, sst., skriver den ndfr. nævnte dr. John H. Ness, at den danske regering »was going to close down the Methodist Church completely as an improper organization due to Bishop Bast's influence, but Ingerslew pleaded for the Church and the government acceded«.

47. Landsretsdommen fra 1926 og Højesterets dom af 22. januar 1929 er gengivet i Højesteretstidende 1928, s. 652-72, og Ugeskrift for Retsvæsen 1929, s. 279-96.
48. Det samme giver han udtryk for i et brev af 16. juli 1949 til en new zealandsk ven, The Hon. Eliot R. Davis, M.L.C., i Auckland. I dette brev fortæller han også, at en af de engelske dommere, der var til stede ved McDowells middag i marts 1927, i sin »after-dinner speech« sagde, at F. havde forsvaret ikke blot sin klient, men først og fremmest John Wesley.
49. Som et talende eksempel på F.'s tankegang kan nævnes, at han i et brev til Hans Jensen af 16. december 1925 – altså på et tidspunkt, da det så allersortest ud – skriver: »At jeg må hjælpe Ingerslew og hans stakkels hustru og børn siger sig selv. Hvordan skulle de ellers kunne friste livet?«
50. L. B. Fabricius »Træk af dansk Musiklivs Historie m.m./Omkring Etatsraad Jacob Christian Fabricius' Erindringer« (1975) s. 113.
51. Det hedder i denne note, at »when the material can be gleaned from the poorly organized work, the book contains a wealth of information about Bast and his trial. The book is as much a commentary on Danish jurisprudence as it is about Bast« – Malone synes altså at svæve i den vildfarelse, at bogen giver et sandfærdigt billede af dansk retspleje ...
52. Neill I. (f. 1934), bosat i Seward, Nebraska.
53. I sin bemærkelsesværdige selvbiografi »How a Dane became an American« (Cedar Rapids, Iowa 1935, med forord af ingen ringere end biskop Thomas Nicholson, der konstaterer, at »Truth is often stranger than fiction«!) omtaler den dansk-amerikanske metodistpræst T. M. Nielsen (f. 1875 i Vinding v. Holstebro) ud fra egne erfaringer den urimelige og uretfærdige behandling, som mange præster i den daværende biskoppelige Metodistkirke var udsat for fra biskoppers og distriktsforstanderes side, og fremdrager ganske kort s. 273-74 som et særlig grelt eksempel Bast-Ingerslew sagen (dog uden at sætte navne på), hvor Metodistkirken måtte opleve det beskæmmende at blive sat på plads af de borgerlige domstole, for at retfærdigheden kunne ske fyldest.

Derimod nøjes en bog af anden metodistisk forfatter, Arlow W. Andersen, om den norsk-danske metodismes historie i USA med den pretentiøse titel »The Salt of the Earth« (Nashville 1962) med s. 240 at omtale de af P. M. Petersen og hans norsk-danske præstekolleger i USA i foråret 1925 fremsatte protester imod den danske anklagemyndigheds fremfærd mod Bast, uden med et ord at fortælle, hvad der videre skete i »the unpleasant case of Anton Bast«, således at den ukyndige læser må få det indtryk, at anklagerne imod Bast var uberettigede.